

ვალტერ მინიოლო

შესავალი

კოლონიურობა: დასავლური მოდერნულობის ბნელი მხარე

ნინო მიქაშავიძის თარგმანი

მრავალი წლის წინ (დაახლოებით 1991 წელს), ცნობისმოყვარეობით აღვივსე, როდესაც წიგნების მაღაზიაში, ახალი გამოცემების სტენდზე, შევნიშნე სტივენ ტულმინის ახალი წიგნის სათაური: „კოსმოპოლისი: მოდერნულობის ფარული ზრახვა“ (Cosmopolis: The Hidden Agenda of Modernity) (1990). ან-არბორში, „ბორდერსის“ მაღაზიის მოპირდაპირე მხარეს, კაფეში შევედი და ფინჯან ყავასთან ერთად, სულმოუთქმელად შევუდექი წიგნის კითხვას. რა იყო მოდერნულობის ფარული ზრახვა? - ეს იყო კითხვა, რომელიც მაწუხებდა. ცოტა ხნის შემდეგ, ბოგოტაში ვიყავი და იქ გადავაწყედი ახლადგამოქვეყნებულ წიგნს ერაკლიო ბონილას რედაქტორობით: „Los conquistados: 1492 y la población indígena de las Américas“ (1992). ჩემი ყურადღება მიიქცია ამ წიგნის ბოლო თავმა, რომლის ავტორიც ანიბალ კიხანო გახლდათ. მის შესახებ მსმენოდა, მაგრამ მას არ ვიცნობდი. ესეის, რომელიც მოგვიანებით ჟურნალ „Cultural Studies“-შიც დაიბეჭდა, „კოლონიურობა და მოდერნულობა/რაციონალობა“ („Coloniality and Modernity/Rationality“) ერქვა. წიგნი შევიძინე და იქვე, ახლოს, კიდევ ერთი კაფე ვიპოვნე, სადაც ესეი ერთი ამოსუნთქვით წავიკითხე და თითქოს გონება გამინათდა. იმ დროს, „რენესანსის ბნელი მხარის“ („The Darker Side of the Renaissance“) (1995) ხელნაწერი თითქმის დასრულებული მქონდა, მაგრამ მასში კიხანოს ესეი აღარ განმიხილავს. ბევრი რამ იყო მასში, რაც ფიქრს მოითხოვდა, მაგრამ ჩემს ხელნაწერს უკვე ჩამოყალიბებული სახე ჰქონდა. როგორც კი წიგნი საბეჭდად გავუშვი, ყურადღების სრული კონცენტრაცია მოვახდინე „კოლონიურობაზე“, რომელიც ჩემი წიგნის „ლოკალური ისტორიები/გლობალური გეგმები: კოლონიურობა, სუბალტერნული ცოდნა და მიჯნაზე აზროვნება“ („Local Histories/Global Designs: Coloniality, Subaltern Knowledge and Border Thinking“) (2000) მთავარ კონცეფციად იქცა. ამ წიგნის გამოქვეყნების შემდეგ, დავწერე გრძელი თეორიული სტატია - „ცოდნის გეოპოლიტიკა და კოლონიური განსხვავება“ („Geopolitics of Knowledge and Colonial Difference“), რომელიც პერიოდულ გამოცემაში „South Atlantic Quarterly“ (2002) გამოქვეყნდა. ტულმინისთვის, მოდერნულობის ფარული ზრახვა ძვეს ინსტრუმენტულ რაციონალობას ამოფარებულ ჰუმანიზმში, ჩემთვის კი,

მოდერნულობის ფარული ზრახვა (და მისი შავბნელი მხარე) კოლონიურობაა. რასაც შემდგომში აქ გაცნობით, იმ სამუშაოს შეჯამებაა, რომელიც მოგვიანებით გავწიე „მოდერნულობა/კოლონიურობის“ კოლექტივის წევრებთან თანამშრომლობით.¹

ფარული ზრახვა

„კოლონიურობა“, როგორც ეს წინათქმაში ავხსენი და წინა პარაგრაფში აღვნიშნე, გვიან 1980-იან და ადრეულ 1990-იან წლებში პერუელი სოციოლოგის, ანიბალ კიხანოს შემოღებული ცნებაა, რომელიც მე კიდევ უფრო განვავრცეე წიგნში „ლოკალური ისტორიები/გლობალური გეგმები“ და სხვა შემდგომ პუბლიკაციებში. აქედან მოყოლებული, კოლონიურობის ცნება განიხილება როგორც მოდერნულობის ბნელი მხარე. კიხანომ ტერმინ „კოლონიალიზმის“ მემკვიდრეობას ახალი მნიშვნელობა შესძინა, რადგან ცივი ომის დროს მისი გააზრება „დეკოლონიზაციის“ ცნებასთან (და აფრიკისა და აზიის განმათავისუფლებელ ბრძოლებთან) ერთად ხდებოდა. კოლონიურობა, რენესანსიდან დღემდე, აყალიბებს დასავლური ცივილიზაციის დაარსებისა და განვითარების საფუძველში მდებარე ლოგიკას, რომლის განმსაზღვრელ, თუმცა უმნიშვნელოდ მიჩნეულ, მიჩქმალულ განზომილებასაც წარმოადგენენ ისტორიული კოლონიალიზმები. ამ ცნებას, ჩემს ნაშრომში (ასევე, „მოდერნულობა/კოლონიურობის“ კოლექტივის ნაშრომებში), ვიყენებ არა როგორც ტოტალიტარულ კონცეპტს, არამედ, როგორც კონკრეტული პროექტის განმსაზღვრელ ცნებას: მოდერნულობის იდეის და მისი შემადგენელი ბნელი მხარის, კოლონიურობის, რომელიც აღმოცენდა ევროპის მიერ აზია იალას, ტავანტინსუიუს და ანაჰუაკის დაპყრობის შედეგად; ამერიკის კონტინენტისა და კარიბის კუნძულების ფორმირებისას; და აფრიკელი მონებით მასობრივი ვაჭრობისას. „კოლონიურობა“ უკვე დეკოლონიური ცნებაა, დეკოლონიური პროექტების კვალი კი XVI-დან XVIII საუკუნის დასასრულამდე ფიქსირდება. დაბოლოს, „კოლონიურობა“ (მაგ.: el patrón colonial de poder, ძალაუფლების კოლონიური მატრიცა) არის სპეციფიკური პასუხი გლობალიზაციასა და გლობალურ სწორხაზოვან აზროვნებაზე, რომელიც სამხრეთ ამერიკისა და კარიბის კუნძულების ისტორიებისა და მგრძნობელობების ფარგლებში აღმოცენდა. ეს სწორედ ის პროექტია,

¹ 1998 წლის შემდეგ, კოლექტივის მიერ გაწეული სამუშაოს პირველი ინგლისური პუბლიკაცია შედგა ჟურნალის *Cultural Studies* 21, no. 2 (2007) სპეციალურ ნომერში, რომელიც „გლობალიზაციასა და დეკოლონიურ შესაძლებლობას“ ეძღვნებოდა.

რომელიც არ აცხადებს პრეტენზიას იმაზე, რომ თავად წარმოადგენს ერთადერთ პროექტს. ანუ, ეს ერთი კონკრეტული შესაძლებლობაა იმ შესაძლებლობებს შორის, რომელთაც მე აქ დეკოლონიურად მოვიხსენიებ. უფრო სწორად: მტკიცება, რომელსაც ვაყალიბებ, საკუთარ არსს ძალაუფლების კოლონიურ მატრიცაზე აფუძნებს და ეს განხილვა, როგორც ასეთი, ერთ-ერთია იმ რამდენიმე დეკოლონიურ შესაძლებლობას შორის, რომლებიც მოქმედებს (იხილეთ ბოლოსიტყვაობა).

ამ სპეციფიკური დისკურსის სამყაროში, რომლის შესახებაც ეს-ეს არის ვისაუბრე, მთავარი თეზისი შემდეგია: „მოდერნულობა“ კომპლექსური ნარატივია, რომლის წარმოშობის ადგილიც ევროპაა; ნარატივი, რომელიც დასავლურ ცივილიზაციას მისი მიღწევების განდიდებით აგებს და ამავე დროს, მალავს მის ბნელ მხარეს - „კოლონიურობას“. სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, კოლონიურობა მოდერნულობის განმსაზღვრელია - არ არსებობს მოდერნულობა კოლონიურობის გარეშე. აქედან გამომდინარე, დღესდღეობით გავრცელებული გამოთქმა „გლობალური მოდერნულობანი“ „გლობალურ კოლონიურობებს“ გულისხმობს ზუსტად იმ გაგებით, რომ ძალაუფლების კოლონიურ მატრიცას ბევრი ერთმანეთთან დაპირისპირებული მხარე იზიარებს და განიხილავს: თუ შეუძლებელია, არსებობდეს მოდერნულობა კოლონიურობის გარეშე, შესაბამისად ვერც გლობალური მოდერნულობები იარსებებს გლობალური კოლონიურობების გარეშე. ამგვარად, დეკოლონიური აზროვნება და პრაქტიკა XVI საუკუნის შემდეგ აღმოცენდა და განვითარდა, როგორც პასუხი თანამედროვე ევროპული იდეალების იმ მჩაგვრელ და იმპერიულ ტენდენციებზე, რომელიც არაევროპულ სამყაროში ყალიბდებოდა და მყარდებოდა. თუმცა, როგორც წინათქმაში აღვნიშნე, „დეკოლონიზაციის ცნობიერებასა და კონცეპტს“, როგორც კაპიტალიზმისა და კომუნიზმის გარდა არსებულ, მესამე გზას, ხორცი ბანდუნგისა და მიუმხრობლობის მოძრაობის კონფერენციებზე შეესხა. ეს არის პოლიცენტრული და არაკაპიტალისტური სამყაროს (1500 წლამდე) მონოცენტრულ და კაპიტალისტურ მსოფლიო წესრიგად (1500 წლიდან 2000 წლამდე) ტრანსფორმაციის სცენარი (ამ თემას 1-ლ და მე-2 თავებში განვიხილავ).

ოთხთავიანი, ორფეხა ურჩხულის გამოცხადება

საუბარს დავიწყებ მოვლენათა განვითარების ორი სცენარის განხილვით - ერთს XVI საუკუნიდან მოვიხმობ, მეორეს კი - გვიანდელი XX საუკუნისა და XXI საუკუნის პირველი ათწლეულიდან.

პირველ რიგში, წარმოვიდგინოთ, როგორი იყო სამყარო დაახლოებით 1500 წელს. მოკლედ რომ გითხრათ, ეს იყო პოლიცენტრული, არაკაპიტალისტური სამყარო. მასში თანაარსებობდა რამდენიმე ცივილიზაცია - ზოგი მრავალსაუკუნოვანი ისტორიის მქონე, ხოლო ზოგიც იმხანად ყალიბდებოდა. ჩინეთს 1368 წლიდან 1644 წლამდე მინის დინასტია მართავდა. მრავალსაუკუნოვანი ისტორიის მქონე ეს ცივილიზაცია, იმ დროს, სავაჭრო ცენტრს წარმოადგენდა. ჩვენს წელთაღრიცხვამდე დაახლოებით 200 წელს, ჩინეთის ჰუანდინატი (რომელსაც ხშირად, არასწორად უწოდებენ „ჩინეთის იმპერიას“) რომის იმპერიასთან ერთად თანაარსებობდა. 1500 წლისთვის, ყოფილი რომის იმპერია გერმანელი ერის საღვთო რომის იმპერია გახდა, რომელიც ასევე არსებობდა ჩინეთის ჰუანდინატთან ერთად, რომელსაც მინის დინასტია მართავდა. VII საუკუნეში შექმნილი ისლამური ხალიფატის (VII-VIII საუკუნეებში ომაიანები მართავდნენ, ხოლო VIII-დან XIII საუკუნემდე აბასიანები) დაშლის შედეგად, XIV საუკუნეში სამი სასულთნო წარმოიქმნა: ოსმალეთის სასულთნო ანატოლიაში, ცენტრით კონსტანტინოპოლში; საფავიდების სასულთნო, ცენტრით ბაქოში, აზერბაიჯანში; და დელის სასულთნოს, რომელიც 1206 წლიდან 1526 წლამდე არსებობდა, ნანგრევებიდან შობილი დიდ მოგოლთა სასულთნო. მოგოლთა სასულთნო (რომლის პირველი სულთანიც იყო ბაბური, ჩინგიზ-ყენისა და თემურლენგის შთამომავალი) 1526 წლიდან 1707 წლამდე არსებობდა. 1520 წლისთვის რუსებმა ოქროს ურდო გააძევეს და მოსკოვი „მესამე რომად“ გამოცხადეს. დაიწყო რუსული ცარიზმის ისტორია. აფრიკაში, იორუბას ხალხის მიერ დაარსებული ოიოს სამეფო (თანამედროვე ნიგერიის ტერიტორიაზე) იყო უდიდესი სამეფო დასავლეთ აფრიკაში, რომელსაც ევროპელი მოგზაურები წააწყდნენ. ბენინის და ოიოს სამეფოები წარმოადგენდნენ ორ უმსხვილეს სამეფოს აფრიკაში. ბენინის სამეფო 1140 წლიდან 1879 წლამდე არსებობდა, ოიო კი - 1400 წლიდან 1905 წლამდე. დაბოლოს, ინკები ტავანტინსუიუსა და აცტეკები ანაჰუაკში, ესპანელების შემოსვლის ჟამს, განვითარებულ ცივილიზაციებს წარმოადგენდნენ. რა მოხდა შემდეგ, XVI საუკუნეში, ისეთი, რამაც მსოფლიო წესრიგი იმგვარად შეცვალა, რომ ის დღეს არსებულ წესრიგად გარდაიქმნა? ამის მარტივი პასუხია „მოდერნულობის“ გავრცელება, მაგრამ... როდის, როგორ, რატომ, სად?

მეორე სცენარის მიხედვით, XXI საუკუნის დასაწყისში, სამყარო ერთი ტიპის ეკონომიკითაა (კაპიტალიზმი) დაკავშირებული და გამოირჩევა პოლიტიკური თეორიებისა და პრაქტიკების მრავალფეროვნებით.² დამოკიდებულების თეორია სწორედ ამ ცვლილებების გათვალისწინებით უნდა გავანალიზოთ. მაგრამ, აქ, მხოლოდ ორი მიმართულების განხილვით შემოვიფარგლები. ერთი მხრივ, ხდება გლობალური პოლიტიკის დივერსიფიკაცია და იმ ტიპის ეკონომიკის გლობალიზაცია, რომელიც კაპიტალიზმის სახელითაა ცნობილი (ეს უკანასკნელი კი, თავისი არსით, ჩასახვისთანავე გლობალურ მასშტაბზე გავრცელებას უმიზნებდა). მეორე მხრივ, ჩვენ ვხედავთ ანტინეოლიბერალური გლობალიზაციის მოძრაობების, პროექტების, გამოვლინებების (მაგ., ანტიგლობალური კაპიტალიზმი) გამრავლებისა და გამრავალფეროვნების მოწმენი.

პირველი მიმართულების მხრივ, ჩინეთმა, ინდოეთმა, რუსეთმა, ირანმა, ვენესუელამ და ახლად აღმოცენებულმა სამხრეთ ამერიკის გაერთიანებამ უკვე ცხადად დააფიქსირეს, რომ აღარ სურთ საერთაშორისო სავალუტო ფონდის (IMF), მსოფლიო ბანკისა და თეთრი სახლის სწორხაზოვანი დირექტივების გათვალისწინება. ირანის უკან სპარსეთისა და საფავიდების სასულთნოს ისტორია დგას; ერაყის უკან კი - ოსმალეთის სასულთნოსი. უკანასკნელი 60 წლის განმავლობაში დასავლეთის შესვლამ ჩინეთში (მარქსიზმი და კაპიტალიზმი) ვერ ჩაანაცვლა ჩინეთის ისტორია ევროპისა და აშშ-ის (1500 წლიდან მოყოლებული) ისტორიით. ეს არ მომხდარა არც ინდოეთში. პირიქით, დასავლურმა შეჭრამ გააძლიერა ჩინეთის სწრაფვა სუვერენიტეტის მოსაპოვებლად. ტერმინი *პოსტნაციონალური* - დასავლური გამოთქმაა, რომელიც ერი-სახელმწიფოების საზღვრების წაშლისა და თავისუფალი ვაჭრობისათვის კარის გაღების სურვილსა და ოცნებას გამოხატავს. მაგრამ არაევროპულ სამყაროში, პოსტნაციონალური ნიშნავს იმ იდენტობის განმტკიცებას, რომელიც წინ უსწრებს ნაციონალიზმის ევროპაში წარმოშობასა და მის მსოფლიოში გავრცელებას. ნაციონალიზმი იდენტიფიკაციის ერთ-ერთი ფორმაა, რომელიც უპირისპირდება ჰოგენიზციის გამომწვევ გლობალიზაციის ძალებს. გლობალიზაციას ორი მხარე აქვს: მოდერნულობის ნარატივისა და კოლონიურობის ლოგიკის. ეს ნარატივები წარმოშობს სხვადასხვანაირ საპასუხო ქმედებას; ზოგიერთ მათგანს აქ დევესტერნიზაციას ვუწოდებ, ზოგს - დეკოლონიურობას.

²კაპიტალიზმს მაქს ვებერისეული გაგებით ვიყენებ: „კაპიტალიზმის სული აქ იხმარება სპეციფიკური მნიშვნელობით, ეს არის *თანამედროვე კაპიტალიზმის სული*... დასავლეთ ევროპისა და ამერიკის კაპიტალიზმის.“ (*The Protestant Ethic and the Spirit of Capitalism*, 51–52).

პოსტნაციონალიზმი დასავლეთში ნაციონალიზმის დასასრულს ნიშნავს; არაევროპული სამყაროსთვის კი, ახალი ეპოქის დასაწყისს, როდესაც ნაციონალიზმის იდეა ემსახურება იდენტობების, როგორც სახელმწიფოს სუვერენიტეტის საფუძვლის, აღდგენას. XIX საუკუნის მიწურულსა და XX საუკუნის დასაწყისში დასავლეთის ქვეყნების მიერ აფრიკის იმპერიულმა დანაწილებამ (რამაც პირველი მსოფლიო ომი გამოიწვია) ვერ ჩაანაცვლა აფრიკის ისტორია დასავლეთ ევროპის ისტორიით. ასევე, 500 წლის განმავლობაში, სამხრეთ ამერიკის კოლონიურმა მმართველობამ, ჯერ პირენეის ნახევარკუნძულის მეთაურობით, ხოლო შემდგომ, 1900-იანი წლების დასაწყისიდან, კრეოლი და მეტისი ელიტების მიერ, ვერ წაშალა ინდიელთა წარსულის ენერჯია, ძალა და მოგონებები (შეადარეთ ახლანდელ პრობლემებს ბოლივიაში, ეკვადორში, კოლუმბიაში, სამხრეთ მექსიკასა და გვატემალაში); და არც აფრიკული წარმოშობის თემების ისტორიები და მოგონებები წაშლილა ბრაზილიაში, კოლუმბიაში, ეკვადორში, ვენესუელასა და კარიბის კუნძულებზე.

რაც შეეხება მეორე მიმართულებას, მე თავად ვარ მოწმე მრავალი არაოფიციალური (და არა არასამთავრობო) ტრანსნაციონალური ორგანიზაციის აქტივობისა, რომლებიც არამხოლოდ კაპიტალიზმისა და მოდერნიზაციის „წინააღმდეგ“ გამოდიან და კრიტიკულად უყურებენ მოდერნულობას, არამედ ხსნიან გლობალურ, თუმცა არაკაპიტალისტურ ჰორიზონტებს და ემიჯნებიან იმ იდეას, რომ არსებობს ერთადერთი და ძირითადი მოდერნულობა, რომელიც გარემოცულია პერიფერიული ან ალტერნატიული მოდერნულობებით. მიუხედავად იმისა, რომ ისინი შეიძლება სულაც არ უარყოფდნენ მოდერნულობას, ეს ორგანიზაციები ნათელს ჰფენენ იმას, რომ მოდერნულობა განუყოფელია კოლონიურობისაგან. შესაბამისად, მოდერნულობის ანალიზი უნდა მოხდეს ორმხრივად, როგორც მისი მიღწევების, ისე მისი ბოროტმოქმედების მხრივ. მოდი, ამ გლობალურ სფეროს „დეკოლონიური კოსმოპოლიტიზმი“ ვუწოდოთ (მე მას მე-7 თავში დავუბრუნდები).³

რა მოხდა ზემოთ აღწერილი ორი სცენარის განვითარების ინტერვალში, XVI და XXI საუკუნეების შუალედში? ისტორიკოსმა კარენ არმსტრონგმა, რომელიც დასავლეთის ისტორიას ისლამის ისტორიკოსის პერსპექტივიდან განიხილავს, ორი საკვანძო პოზიცია ჩამოაყალიბა. არმსტრონგი ხაზს უსვამს დასავლური მიღწევების განსაკუთრებულობას XVI საუკუნემდე ცნობილ ისტორიასთან მიმართებაში, და ორ არსებით სფეროზე ამახვილებს

³Mignolo, “Cosmopolitanism and the De-Colonial Option.”

ყურადღებას: ეკონომიკასა და ეპისტემოლოგიაზე. ეკონომიკის სფეროში, აღნიშნავს არმსტრონგი, „ევროპის ახალ საზოგადოებასა და მის ამერიკულ კოლონიებს გააჩნდათ განსხვავებული ეკონომიკური საფუძველი“ და ეს განსხვავება გახლდათ წარმოების გასაზრდელად ნამატის ხელახლა რეინვესტირება. არმსტრონგის მიხედვით, პირველი ტრანსფორმაცია ეკონომიკის დარგში მომხდარი რადიკალური ცვლილება იყო, რამაც დასავლეთს „საკუთარი რესურსების შეუზღუდავი კვლავწარმოების“ საშუალება მისცა და ის, ზოგადად, კოლონიალიზმს უკავშირდება.⁴ მეორე, ეპისტემოლოგიური ტრანსფორმაცია კი, ევროპულ რენესანსს უკავშირდება. ეპისტემოლოგიას აქ ვიყენებ ფართო მნიშვნელობით, რომელიც მეცნიერებას/ცოდნასა და ხელოვნებას/მნიშვნელობას მოიცავს. არმსტრონგი ამ ტრანსფორმაციას ცოდნის სფეროში ათავსებს, რამდენადაც, XVI საუკუნეში, ევროპელებს “სამეცნიერო რევოლუციის შედეგად, მიეცათ გარემოს კონტროლის ისეთი დიდი საშუალება, რომლისთვისაც მანამდე არავის მიუღწევია.”⁵ რა თქმა უნდა, არმსტრონგი არ ცდება, როდესაც ახალი ტიპის ეკონომიკისა (კაპიტალიზმის) და სამეცნიერო რევოლუციის აქტუალურობას განსაკუთრებულ მნიშვნელობას ანიჭებს. ორივე შეესაბამება და ესადაგება მოდერნულობის დომინანტურ რიტორიკას - კერძოდ, ხსნისა და სიახლის რიტორიკას, რომელიც რენესანსის დროინდელ ევროპულ მიღწევებს ეფუძნება.

თუმცა, არსებობს მოვლენების განვითარების ფარული ხაზი, რომელიც პარალელურად ვითარდებოდა, როგორც ეკონომიკის, ისე ცოდნის დარგში: ინდუსტრიული რევოლუციიდან მოყოლებული XXI საუკუნემდე, ადამიანის სიცოცხლისა და, ზოგადად, სიცოცხლის უგულებელყოფა (ან გაუფასურება). აფრო-ტრინიდადელი პოლიტიკოსი და ინტელექტუალი ერიკ უილიამსი ლაკონიურად აღწერს ამ სიტუაციას და აღნიშნავს, რომ “1688 წლის სახელოვანი რევოლუციის ერთ-ერთი ყველაზე მნიშვნელოვანი შედეგი... იყო ის ბიბი, რაც მან თავისუფალი ვაჭრობის პრინციპს მისცა... ნებისმიერი სხვა ტიპის ვაჭრობისათვის მინიჭებულ თავისუფლებას, მონებით ვაჭრობისათვის მინიჭებული თავისუფლებისაგან მხოლოდ ერთი დეტალი განასხვავებდა - სავაჭრო საქონელს ადამიანი წარმოადგენდა”.⁶ ამგვარად, მოდერნულობის რიტორიკას ამოფარებული ეკონომიკური პრაქტიკები უგულებელყოფდა ადამიანის სიცოცხლეს, ხოლო ცოდნა ამართლებდა რასიზმს და ნაკლებ

⁴Armstrong, Islam, 142, კურსივი ჩემია.

⁵იქვე.

⁶Williams, Capitalism and Slavery, 32.

მნიშვნელობას ანიჭებდა იმ ადამიანების სიცოცხლეს, რომელთაც ბუნებრივად მიიჩნევდნენ არაარსებითად.

ზემოთ აღწერილი ორი სცენარის ინტერვალში, ასპარეზზე გამოდის „მოდერნულობის“ იდეა. თავდაპირველად, ის დროისა და სივრცის ორმაგი კოლონიზაციის სახით მქლავნდება. ასევე, ვამტკიცებ, რომ დროისა და სივრცის კოლონიზაცია დასავლური ცივილიზაციის ორი ფუძემდებლური პრინციპია და ამ ორ საკვანძო კონცეპტს მე-4 და მე-5 თავებში განვიხილავ. დროის კოლონიზაცია რენესანსის პერიოდში შუა საუკუნეების გამოგონებით მოხდა, ხოლო სივრცის - ახალი სამყაროს დაპყრობითა და კოლონიზაციით.⁷ მიუხედავად იმისა, რომ მოდერნულობა კოლონიურობასთან ერთად წარმოიშვა: ამერიკა ჯერ კიდევ არ არსებობდა, როგორც მოცემულობა, რომელიც უნდა აღმოეჩინათ. ის გამოიგონეს, რუკაზე დაიტანეს. მისი აპროპრიაცია და ექსპლუატაცია ქრისტიანული მისიის დროშის ქვეშ მოხდა. 1500 წლიდან 2000 წლამდე, შესაძლებელია, სამი სახის კრებსითი (და არა თანმიმდევრული) მოდერნულობის გამორჩევა: იბერიულ-კათოლიკური, რომელსაც ესპანეთი და პორტუგალია უძღვებოდნენ (დაახლოებით 1500-1750 წლებში); „ევროპის გულის“ (ჰეგელი), რომელსაც ინგლისი, გერმანია და საფრანგეთი უძღვებოდნენ (1740-1945); და შეერთებული შტატების ამერიკული სახე, რომელსაც აშშ უძღვებოდა (1945-2000). ამის შემდეგ, აღმოცენდა ახალი გლობალური წესრიგი: ერთი და იმავე ტიპის ეკონომიკით დაკავშირებული პოლიცენტრული სამყარო.

კიდევ ერთი, განსახვავებული ვერსია იმისა, თუ რა მოხდა 1500-2000 წლებს შორის, არის ის, რომ XVI საუკუნის დიდი ტრანსფორმაცია იყო ხელისუფლების, ეკონომიკის, სუბიექტურობის, გენდერის, სექსუალური ნორმებისა და ურთიერთობების კონტროლისა და მართვის სტრუქტურის აღმოცენება, რომლის მამოძრავებელ ძალასაც წარმოადგენდნენ დასავლეთ (ატლანტიკური) ევროპის (იბერიის ნახევარკუნძული, ჰოლანდია, საფრანგეთი და ინგლისი) ქვეყნები, როგორც შიდა კონფლიქტების, ისე შრომის ექსპლუატირებისა და მიწის ექსპროპრიაციის მხრივ.⁸ აღნიშნული ტრანსფორმაცია მიმდინარეობდა ატლანტის ოკეანის

⁷Dagenais, “The Postcolonial Laura.”

⁸ “აიტი” - ადგილობრივი სახელი იმ კუნძულებისა, სადაც არავაკებისა და ტაინოს ტომები ბინადრობდნენ. ჟან-ჟაკ დესალინიმ მათი სახელი მოწიწებით ადადგინა, როდესაც “ისპანიოლას” კვლავ “აიტი” უწოდა.

აუზში, რომელიც აკავშირებდა ევროპულ წამოწყებებს, დამონებულ აფრიკელებს, დანგრეულ ცივილიზაციებს (ტავანტინსუიუს, ანაჰუაკსა და უკვე განადგურების პირას მყოფ მაიას), და მოიცავდა აიტის (რომელთაც 1492 წელს კოლუმბმა ისპანიოლები უწოდა) გენოციდს. XVIII საუკუნის მიწურულს, ამ მოვლენათა განვითარება ნათლად ასახა ოტობა კაგოანემ, როდესაც აღწერა მონებით ვაჭრობის იმპერიული ფორმირება, რომლითაც ხასიათდებოდა სამკუთხა ატლანტიკური ეკონომიკის⁹ წარმოშობა.

ვაჭრობა, ადამიანების მოტაცებისა და პარვის მეშვეობით, აფრიკის სანაპიროებზე პორტუგალიელებმა წამოიწყეს და რადგანაც ამით სარგებელი ნახეს თავიანთი უკეთური მიზნებისათვის, მათ ხელი მიჰყვეს უარეს აოხრებასა და გაპარტახებას. ესპანელები მათ სამარცხვინო მაგალითს მიჰყვენენ. აფრიკელი მონებით ვაჭრობა მათთვის მეტად ხელსაყრელი აღმოჩნდა, რათა სხვების სასტიკი ჩაგვრისა და დამონების ხარჯზე, თავად უდარდელად და შეძლებულად ეცხოვრათ. როდესაც ფრანგებმა, ინგლისელებმა და სხვა ევროპულმა ერებმა ახალშენები და კოლონიები დააარსეს კარიბებსა და ამერიკაში, ესპანელებსა და პორტუგალიელებს არ ჩამორჩნენ, და გააგრძელეს აფრიკის მარცვა, რბევა და გაჩანაგება, ისევე, როგორც დასავლური კონტინენტის მაცხოვრებლების ხოცვა და აოხრება.¹⁰

ნარატივი მოვლენების დრამატულ განვითარებას ასახავს, რომელთა მიღმაც მართვისა და კონტროლის მტკიცე სტრუქტურა ყალიბდებოდა, XVI და XVII საუკუნეებში ამგვარი მოვლენების განვითარების ფონზე. კონტროლი და მართვა, აქ, ნიშნავს იმას, რომ აქტორები და ინსტიტუციები, რომლებიც თამაშს წარმართავდნენ, ადგენდნენ კიდეც თამაშის წესებს, რომელთა მიხედვითაც გადაწყვეტილების მიღებისათვის ბრძოლა გაიმართებოდა. აფრიკელები და ინდიელები ამ პროცესში არ მონაწილეობდნენ. გლობალური გეგმების დადგენა და მათი განხორციელება ევრო-ატლანტიკური ერების (რომელთაც ოტობა კაგოანე

⁹იგულისხმება ე.წ. სამკუთხა ვაჭრობა. ამ ტიპის ვაჭრობა დამახასიათებელი იყო XVI საუკუნის ბოლოსა და XIX საუკუნის დასაწყისში, ტრანსატლანტიკური სავაჭრო გაცვლისათვის, მსოფლიოს სამ კონტინენტს - აფრიკას, ამერიკას და ევროპას შორის. გემებს აფრიკაში ჩაჰქონდათ ტექსტილი, რომი, ცეცხლსასროლი იარაღი, სამრეწველო ნაწარმი და იქ მონების შესაძენად ჩერდებოდნენ; მონების გატაცებისა თუ შეძენის შემდეგ, ისინი ატლანტის ოკეანის გავლით, კარიბის კუნძულებზე ან კონტინენტურ ამერიკაში ჩაჰყავდათ; ამერიკიდან ევროპაში კი, მონური შრომის მეშვეობით წარმოებული პროდუქტები - შაქარი, ყავა, ბამბა, თამბაქო და ინდიგო ჩაჰქონდათ (მთარგმნ. შენ.)

¹⁰Ottobah Cugoano, Thoughts and Sentiments on the Evil of Slavery, 72.

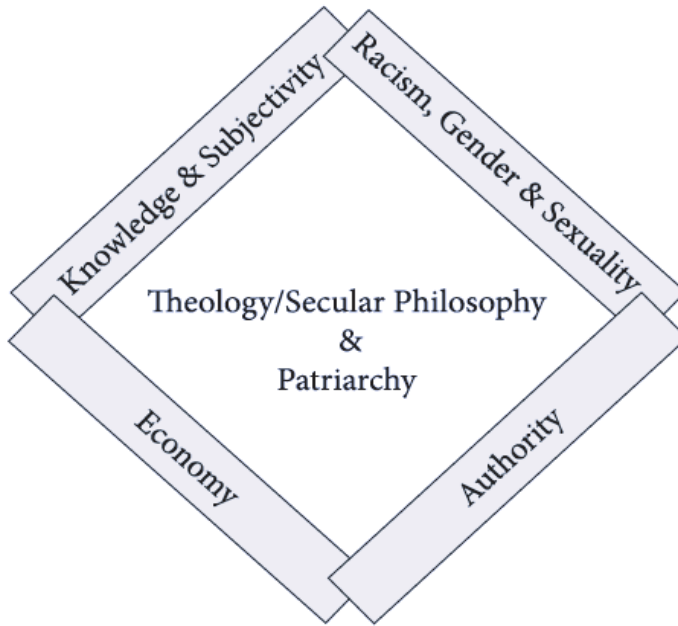
ასახელებს) საქმე იყო. ამ პროცესის ფარგლებში, აფრიკელი მონებით ვაჭრობით და ინდიელების მიწებით და შრომით პირადმა დაინტერესებამ ესპანეთს, პორტუგალიას, ჰოლანდიას, საფრანგეთსა და ინგლისს შორის შიდა ინტერესთა კონფლიქტი გამოიწვია. ამგვარად, ამ პროცესის არეალში შიდა იმპერიული უთანხმოების წესები (ევროპულ იმპერიულ სახელმწიფოებს შორის) დამყარდა (მაგ., ელისაბედ I-ის მიერ წამოწყებული ინვექტივები ახალ სამყაროში ესპანელების სისასტიკის წინააღმდეგ, რომელიც „შავი ლეგენდის“ სახელითაა ცნობილი).¹¹ სწორედ, ამ პირობებმა გამოიწვია ძალაუფლების კოლონიური მატრიცის წარმოშობა.

“Patrón colonial de poder” - წარმოქმნა და ტრანსფორმაცია

კიხანოს თავდაპირველი ფორმულირების მიხედვით, “Patrón colonial de poder” (ძალაუფლების კოლონიური მატრიცა) წარმოადგენდა ოთხი ურთიერთდამოკიდებული სფეროს კონტროლს: ეკონომიკის, ხელისუფლების, გენდერისა და სექსუალობის, ცოდნისა და სუბიექტურობის (იხ. სქემა 1). მოვლენები ორი პარალელური მიმართულებით განვითარდა. ბრძოლა, ერთი მხრივ, ევროპულ იმპერიულ სახელმწიფოებს შორის, ხოლო, მეორე მხრივ, ამ სახელმწიფოებსა და მათ მიერ დამონებულ და ექსპლუატირებულ აფრიკელ და ინდიელ კოლონიურ სუბიექტებს შორის.

ეს ოთხი „თავი,” ანუ მართვისა და კონტროლის ურთიერთდამოკიდებული სფეროები (მსოფლიო წესრიგი), ეყრდნობა ორ „ფეხს” - ცოდნის რასობრივ და პატრიარქალურ საფუძველს (არტიკულირებას, რომელიც მსოფლიო წესრიგს ლეგიტიმაციას ანიჭებს).

¹¹ იხილეთ Greer, Mignolo, and Quilligan, Rereading the Black Legend.

1 Schematic visualization of the colonial matrix of power.

1. ძალაუფლების კოლონიური მატრიცის სქემატური ვიზუალიზაცია.

ქვემოთ ავხსნი - და ამას კიდევ მრავალჯერ მივუბრუნდები მომდევნო თავებში - რომ კოლონიური მატრიცის ისტორიული საფუძველი თეოლოგიურია: სწორედ ქრისტიანულმა თეოლოგიამ აღმოაჩინა ქრისტიანს, ებრაელსა და მუსლიმს შორის განსხვავება მათ „სისხლში“. მიუხედავად იმისა, რომ ამ სამ რელიგიას შორის უთანხმოებას ხანგრძლივი ისტორია აქვს, მან ფორმა 1492 წლის მერე შეიცვალა, როდესაც ქრისტიანებმა მუსლიმების და ებრაელების ნახევარკუნძულიდან გაძევება მოახერხეს, ხოლო მათ, ვისაც დარჩენა სურდა, ქრისტიანობაზე მოქცევა აიძულეს. ამასთანავე, ახალ სამყაროში ესპანელებს, აფრიკელებსა და ინდიელებს შორის რასობრივი დამოკიდებულების ფორმის ჩამოყალიბება დაიწყო. XVIII საუკუნისათვის „სისხლის“, როგორც რასის/რასიზმის მაჩვენებლის, მნიშვნელობა კანმა შეიძინა. თეოლოგია კი სეკულარულმა ფილოსოფიამ და მეცნიერებამ ჩაანაცვლა. ლინეს კლასიფიკაციის სისტემამ, ამ საქმეში, თავისი როლი შეასრულა. სეკულარული რასიზმი ცოდნის ეგო-პოლიტიკას დაეფუძნა; თუმცა აღმოჩნდა, რომ ის აგენტები და ინსტიტუციები, რომლებიც ცოდნის სეკულარულ ეგო-პოლიტიკას ახორციელებდნენ, მათ მსგავსად, ვინც ცოდნის თეო-პოლიტიკას ახორციელებდა, ძირითადად, თეთრკანიანი ევროპელი მამაკაცები იყვნენ. ამგვარად, თეოლოგიზმისა (აქ მჭირდება ეს ნეოლოგიზმი) და სეკულარიზმის დაპირისპირება საგვარეულო შუღლს წარმოადგენდა. ორივე მხარის მხარდამჭერები იყვნენ

ქრისტიანი, მამრობითი სქესის თეთრკანიანები, რომელთაც ჰეტეროსექსუალური ურთიერთობები ნორმად დააწესეს და შესაბამისად, მოახდინეს გენდერული განსხვავებებისა და სექსუალური ნორმატიულობის კლასიფიკაცია.

ორივე შემთხვევაში, ეპისტემური სურვილებისა და ცოდნის ფორმების გეოპოლიტიკა და სხეულის პოლიტიკა (გენდერის, რელიგიის, კლასის, ეთნიკურობისა და ენის ბიოგრაფიული ფორმის გაგებით) დაფარული იყო, ხოლო ღმერთთან და რაციონალობასთან (Reason) მიმართებაში აქცენტი გონებაზე გაკეთდა. ასე ჩამოყალიბდა დასავლური ეპისტემოლოგიის არტიკულაციის ფორმები და ამგვარი იყო ამ არტიკულაციის სტრუქტურა, რომელიც მთელ კოლონიურ მატრიცას კრავს. შესაბამისად, დეკოლონიური აზროვნება და პრაქტიკა ფოკუსირდება ამ არტიკულაციაზე, ერთვება რა ეპისტემურ წინააღმდეგობაში და ცდილობს კოლონიური მატრიცისაგან განჯაჭვას, რათა შეძლოს დეკოლონიური შესაძლებლობის შექმნა - საზოგადოებისა და ცხოვრების ხედვის, რომელიც დეკოლონიურ სუბიექტებს, დეკოლონიურ ცოდნასა და დეკოლონიურ ინსტიტუციებს საჭიროებს.

დეკოლონიური აზროვნება და შესაძლებლობები (მაგ., დეკოლონიურად ფიქრი) მეტი არაფერია, თუ არა შეუპოვარი ანალიტიკური მცდელობა, გავანალიზოთ (რათა გადავლახოთ) კოლონიურობის ლოგიკა მოდერნულობის რიტორიკის სარჩულქვეშ; კონტროლისა და მართვის სტრუქტურა, რომელიც ატლანტიკის ეკონომიკის ტრანსფორმაციის შედეგად წარმოიშვა; და ნახტომი ცოდნის განხრით, როგორც ევროპის შიდა ისტორიაში, ისე, ევროპასა და მის კოლონიებს შორის (როგორც ამას ქვემოთ ვიხილავთ). საჭიროც არ არის იმის აღნიშვნა, რომ ეს წიგნი ისევე, როგორც ნებისმიერი ან მრავალი სხვა წიგნი, ვერ მოახდენს ცვლილებას, თუ ჩვენ (ინტელექტუალებმა, მეცნიერებმა, ჟურნალისტებმა) არ მივბაძეთ ახლადამოცენებული გლობალური პოლიტიკური საზოგადოების (რომელსაც „სოციალურ მოძრაობებად“ ვიხსენიებ) მაგალითს. ავიღოთ, მაგალითად, „ბუნების“ საკითხი (რომელიც შეგვიძლია კოლონიური მატრიცის მეხუთე სფეროდ მოვნიშნოთ და არა ეკონომიკის სფეროს ნაწილად). ბოლო 10 წლის განმავლობაში, მოდერნულობა/კოლონიურობის თემაზე მომუშავე კოლექტივი განიხილავდა ბუნების საკითხს. როგორ მოვიაზროთ ბუნება - როგორც კოლონიური მატრიცის მეხუთე სფერო, თუ, როგორც ამას კიხანო გვთავაზობს, ეკონომიკის სფეროს ნაწილი? ისე მოხდა, რომ პაჩამამას (დასავლურად მოაზროვნეთათვის „ბუნების“) ანალიზი ბოლივიისა და ეკვადორის ახალ

კონსტიტუციებში მწვანე მოძრაობების, გათავისუფლების თეოლოგიის,¹² ან მარქსისტული ანტიკაპიტალიზმის წყალობით კი არ იქნა ჩართული, არამედ ადგილობრივი თემების, ლიდერებისა და ინტელექტუალების ფიქრის შედეგად. ეს „ბუნების“ კონცეპტზე დაფუძნებული კოლონიური მატრიცის კონტროლისათვის ბრძოლის ნაწილია ან პირიქით, მისგან განჯაჭვავა „პაჩამას“ კონცეპტზე დაფუძნებული დეკოლონიური მსჯელობის მეშვეობით. არ არსებობს ისეთი არსი (რაობა), რომელიც „უკეთესად“ გამოხატავს ერთს ან მეორეს. გლობალური მომავლისათვის ბრძოლაში სხვადასხვაგვარი ეპისტემური და პოლიტიკური კონცეპტუალიზაცია ხდება. ამგვარად, პრობლემა ის კი არ არის, თუ სად „მოვათავსებთ“ ბუნებას, არამედ, ის თუ რა საკითხები წარმოიშობა ბუნების კოლონიურობის (მისი მართვა და კონტროლი) ანალიზიდან და გარემოსდაცვით საკითხებზე დეკოლონიური აზროვნებისა და პრაქტიკებისაგან. ჩვენ უნდა განვიხილოთ საერთო მცდელობის შესაძლებლობები, იმ გაგებით, რომ ჩვენ, დეკოლონიურად მოაზროვნე სამეცნიერო სფეროს წარმომადგენლებმა, საკუთარი შეზღუდული გამოცდილებისა და ცოდნის არეალის გათვალისწინებით, ხელი უნდა შევუწყოთ პოლიტიკურ საზოგადოებასა თუ ხელისუფლებაში მოღვაწე, უშუალოდ დარგის წარმომადგენელ დეკოლონიურ მოაზროვნეებს მათ საქმეში, როგორც ამას ბოლივიისა და, გარკვეული თვალსაზრისით, ეკვადორის შემთხვევები გვიჩვენებს.

ჩვენ, მეცნიერებსა და დეკოლონიურ მოაზროვნეებს შეგვიძლია, ამ საქმეში ჩვენი წვლილი შევიტანოთ. არა იმით, რომ ადგილობრივ მეცნიერებს, ინტელექტუალებსა და ლიდერებს ვუთხრათ, თუ რა არის პრობლემა, მათ ეს ჩვენზე უკეთ იციან (ელ გორზე უკეთ ნამდვილად იციან), არამედ, განათლების ჰეგემონიურ სფეროში მოქმედებით, სადაც ბუნების, როგორც ადამიანისგან დამოუკიდებლად არსებული რაობის, იდეა განმტკიცდა და კვლავაც შენარჩუნებულია. ცოდნის დეკოლონიზაცია სწორედ ამ სახის კვლევას გულისხმობს. შემდეგი ნაბიჯი იმპერიული ცოდნის ნანგრევებზე დეკოლონიური შესაძლებლობების აგება იქნებოდა. ორი მაგალითი მომდის თავში.

პირველი, როდესაც იეზუიტმა მღვდელმა ხოსე დე აკოსტამ „Historianatural y moral de las Indias“ გამოაქვეყნა, „ბუნება“ ქრისტიანულ ევროპულ კოსმოლოგიაში შეუცნობელი რაობა

¹² სოციალურ-პოლიტიკურად ორიენტირებული რელიგიური მოძღვრება, უპირატესად ლათინური ამერიკის კათოლიკურ ქვეყნებში (მთარგმნ. შენ.)

იყო; ბუნების გაგება შემოქმედის, ღმერთის გაგების ტოლფასი იყო. მაგრამ აიძარასა და კერქუას ხალხებს მსგავსი მეტაფიზიკა არ ჰქონდათ; შესაბამისად, არ არსებობდა ცნება, რომლის შედარებაც შეიძლებოდა „ბუნების“ დასავლური ცნებისათვის. ამის ნაცვლად, ისინი იყენებდნენ „პაჩამამას“ - კონცეპტს, რომელიც დასავლელ ქრისტიანებს არ გააჩნდათ. პაჩამამას მეშვეობით კერქუას და აიძარას ამაუტები და იატარები - ისინი თეოლოგის იძულებით დადუმებულ ინტელექტუალურ ექვივალენტს წარმოადგენენ (აკოსტა) - იაზრებდნენ ადამიანის ურთიერთობას ცხოვრებასთან, იმ ენერგიასთან ერთად, რომელიც წარმოშობს და ინარჩუნებს სიცოცხლეს, რაც, დღესდღეობით, დედა ბუნებად ითარგმნება. ფენომენი, რომელსაც დასავლელი ქრისტიანები „ბუნებას“ უწოდებდნენ „კულტურასთან“ დაპირისპირებაში არსებობდა; მეტიც, ის იყო წარმოდგენილი, როგორც ადამიანის სუბიექტისგან განცალკევებული. აიძარას და კერქუას ხალხები ზეადამიანურ ფენომენებს (მათ შორის ადამიანებსაც) პაჩამამად წარმოიდგენდნენ; და ამ წარმოდგენაში არ იყო და დღესაც არ არსებობს გამიჯვნა „ბუნებასა“ და „კულტურას“ შორის. აიძარას და კერქუას ხალხები საკუთარ თავს *მასში* მოიაზრებდნენ და არა *მისგან* განცალკევებით. კულტურა, როგორც ასეთი, იყო ბუნება, ხოლო ბუნება იყო (და არის) კულტურა. ამგვარად, კოლონიური რევოლუციის თავდაპირველ მომენტს წარმოადგენდა ბუნების დასავლური კონცეპტის დანერგვა და აიძარასა და კერქუას პაჩამამას გამორიცხვა.¹³ სწორედ ამ გზით გავრცელდა კოლონიალიზმი ცოდნისა და სუბიექტურობის სფეროში. აკოსტას წიგნის გამოსვლიდან 20 წლის შემდეგ, სერ ფრენსის ბეკონმა *Novum Organum* (ახალი ორგანონი) (1620) გამოაქვეყნა, რომელშიც ცოდნის გარდაქმნას გვთავაზობდა და მკაფიოდ ჩამოაყალიბა, რომ „ბუნება“ იმისთვის არსებობდა, რომ ადამიანს მასზე ებატონა. ამ პერიოდის განმავლობაში, ინდუსტრიულ რევოლუციამდე, დასავლელმა ქრისტიანებმა ბუნების შესახებ ცოდნის კონტროლზე პრეტენზია წამოაყენეს. აღნიშნული კი ცოდნის ყველა თანარსებული და თანაბრად სარწმუნო კონცეპტის დისკვალიფიკაციის მეშვეობით, ასევე, იმ კონცეპტების უგულებელყოფით მოახდინეს, რომლებიც ბუნების მათეულ გაგებას ეწინააღმდეგებოდა. ამავდროულად, მათ დაიწყეს ისეთი ეკონომიკის წარმოება, რომელიც ახალი სახის გლობალური ბაზრისათვის რესურსების (ოქროს, ვერცხლისა და სხვა ლითონების) გამალეებულ და უხემ მოპოვებას ითვალისწინებდა. მათ ასევე წამოიწყეს პლანტაციის,

¹³იხილეთ ჩემი კომენტარი Acosta, *Natural and Moral History of the Indies*, 451–518.

მოსავლისა და რეგენერაციის (შაქარი, თამბაქო, ბამბა და სხვა) მაკროეკონომიკის განვითარება და ეს ტრანსგენური წახალისების გარეშე მოახერხეს, რამაც მანჩესტერის, ლივერპულისა და ლონდონის ბანკების ისეთი გამდიდრება გამოიწვია, რომ გენუელი ბანკირებისაგან სესხების აღება (რაც გავრცელებული პრაქტიკა იყო ესპანეთში, XVI საუკუნის პირველ ნახევარში) აღარ გახდა საჭირო.

მეორე, როდესაც „ბუნება“ აღიარებული კონცეპტი გახდა, ბუნებისადმი ადამიანის დამოკიდებულებამ გამოაძევა შრომის ევროპული, შუა საუკუნეობრივი კონცეპტი, ისევე, როგორც შრომის ყველა სხვა იდეა და გამოყენება ტავანტინსუიუში (რასაც გუამან პომა დე აიალამ დაახლოებით ორმოცამდე ნახატიმუძღვნა თავის ნაშრომში - *Nueva corónica y buen gobierno* [1616]). არსებობისთვის შრომამ (ან ცოცხალმა შრომამ, მარქსის ნააზრევში) სახე იცვალადა ჯერ მონურ, შემდეგ კი, სახელფასო შრომად იქცა. მსგავსი შემთხვევების ნახვა შეგვიძლია (ევროპისა და მისი კოლონიების ისტორიის მიღმა) ისლამურ სამყაროსა და ჩინეთში. ყველა ამ შემთხვევას მსოფლიო მასშტაბითორი საერთო მახასიათებელი ჰქონდა: შრომა აუცილებელი იყო სიცოცხლისათვის და ის არ იყო მოქცეული ძალაუფლების კოლონიურ მატრიცაში, რომელიც ცოცხალ შრომას მონურ და სახელფასო შრომად გარდაქმნიდა (დაგროვების ეკონომიკის შექმნის პროცესში, რომელიც დღეს აღიარებულია კაპიტალისტურ ეკონომიკურ მენტალიტეტად, მონური და სახელფასო შრომა დამკვიდრდა). აქამდე, სიცოცხლე მუშაობისათვის აუცილებელი წინაპირობა იყო. ამ ტრანსფორმაციამ გამოიწვია მონებით მასობრივი ვაჭრობა, რამაც ადამიანის სიცოცხლე საქონლად აქცია - პლანტაციებისადა საბადოების მფლობელებისათვის, მოგვიანებით კი, ინდუსტრიისათვის.

შემდეგი ნაბიჯი გახლდათ ინდუსტრიული რევოლუცია: აკოსტასა და ბეკონისეული „ბუნების“ მნიშვნელობა შეიცვალა და ახლა უკვე „ბუნებრივ რესურსებს“ აღნიშნავდა, საკვებს, რომელიც აუცილებელი იყო ინდუსტრიული რევოლუციის მანქანების საზრდოობისათვის, რომლებიც აწარმოებდნენ სხვა მანქანებს (რკინიგზა და ავტომობილი), რომელთაც ესაჭიროებოდათ მეტი საკვები - ნახშირი და ნავთობი. სწორედ ამ მომენტიდან დაიწყო „ეკოლოგიური კატასტროფა“. თუკი ინდუსტრიულ რევოლუციამდე ცხოვრების რეგენერაცია ინარჩუნებდა მეგობრულ ურთიერთობას დასავლელ კულტურულ კაცსა და შრომისა და ბუნების (რომელზეც ის თავის კულტურას აშენებდა) ინტეგრაციას შორის, ინდუსტრიული რევოლუციის შემდეგ, ეს განსხვავება გაიზარდა, ხოლოყველა სხვა

ცივილიზაცია, დასავლელთა თვალში, წარსულში ჩარჩა. „ბუნება“ - როგორც ფართოდ აღებული ცნება - გარდაისახა „ბუნებრივ რესურსებად“; ხოლო „ბუნება“ - როგორც კონკრეტული არსებითი სახელი, რომელიც ფიზიკურ (არა ადამიანთა) სამყაროს აღნიშნავს - ახალ სამყაროში შაქრის, თამბაქოს, ბამბისა და ა.შ. კულტივირების საფუძველი გახდა. სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, ცნება იქცა ინდუსტრიული რევოლუციის მანქანების მომმარაგებელი ბუნებრივი რესურსების (ნახშირი, ნავთობი, გაზი) აღმნიშვნელ წყაროდ; ანუ, „ბუნება“ იქცა გასაგნებული, ნეიტრალიზებული, მეტწილად ინერტული მასალების საწყობად, რომელიც მხოლოდ ამ მასალათა „მეკატრონების“ ეკონომიკური მიზნების შესასრულებლად არსებობდა. ამ ტრანსფორმაციის შედეგად ჩამოყალიბებული შეხედულება, რომ „ბუნება“ ყოველდღიური გადარჩენისათვის აუცილებელი „ბუნებრივი რესურსების“ მომწოდებელია, დღესაც ცოცხლობს ჩვენს წარმოდგენებში: წყალი, როგორც ბოთლებში ჩამოსხმული საქონელი. დასავლეთში ბუნების გარდაქმნა ბუნებრივ რესურსებად წარმოადგენდა პროგრესისა და მოდერნიზაციის ნიშანს და, ამავდროულად, ნიშანს იმისა, რომ სხვა ცივილიზაციები განიცდიდნენ სტაგნაციას და ჩამორჩებოდნენ დასავლეთს. ასეთი მოსაზრებები წარმოადგენდნენ წმინდა და მარტივ ნარატიულ კონსტრუქციებს; მათ მიიჩნევდნენ ცოდნის სფეროში წარმოსაჩენ რეალობად, ცოდნა კი წარმოადგენდა მთავარ, მძლავრ ინსტრუმენტს, რომელიც გამოიყენებოდა როგორც ძალაუფლების გასაკონტროლებლად, ასევე, ხდებოდა მისი, როგორც საქონლის, გადაცემა. ცოდნა ძალაუფლების კოლონიურ მატრიცაში ორლესული მახვილი იყო: ერთი მხრივ, ის წარმოადგენდა სამყაროს ონტოლოგიის შუამავალს, ისევე, როგორც სამყაროში არსებობის გზას (სუბიექტურობას). მეორე მხრივ, ვინაიდან ცოდნა, როგორც ჭეშმარიტი გაგება, იმპერიულად იწარმოებოდა, ის იქცა საქონლად, რომლის ექსპორტირებაც საჭირო იყო მათთვის, ვისი ცოდნაც, ქრისტიანული თეოლოგიის (მოგვიანებით კი, სეკულარული ფილოსოფიისა და მეცნიერების) მიხედვით, ნორმიდან გადახრილი ან არა-მოდერნული იყო. სიმდიდრისა და ძალაუფლების დაგროვების თვალსაზრისით, ეს კომბინაცია იმდენად წარმატებული აღმოჩნდა, რომ XIX საუკუნის ბოლოს ჩინეთსა და ინდოეთს მოუწიათ თვალი გაესწორებინათ იმ ფაქტისათვის, რომ დასავლელი ადამიანები და ინსტიტუციები მათ აღიქვამდნენ (მაგ., იმგვარად აგებდნენ საკუთარ ცოდნას, რომ ისინი მიიჩნეოდნენ) ისტორიულად ჩამორჩენილებად; ხოლო, ისტორია დასავლეთისათვის მოდერნულობას

უტოლდებოდა. შესაბამისად, დასავლური ცოდნა იქცა საექსპორტო საქონლად არა-დასავლური სამყაროს მოდერნიზაციისათვის.

კოლონიურობამ „ბუნება“ და „ბუნებრივი რესურსები“ დასავლური კოსმოლოგიის (თეოლოგიურად და სეკულარულად აგებულ) რთულ სისტემაში მოაქცია. ასევე, მან შექმნა ისეთი ეპისტემოლოგიური სისტემა, რომელიც იძლეოდა ლეგიტიმაციას „ბუნების“ გამოყენებაზე; რათა, წარმოქმნილიყო მასობრივი ოდენობის „ნაწარმი“ თავდაპირველად, ხოლო ინდუსტრიული რევოლუციის შემდეგ, მასობრივი ოდენობის „ბუნებრივი რესურსები“. პირველი, ჯერ კიდევ რეგენერაციის პერიოდს წარმოადგენდა; მეორე შემთხვევაში კი, ჩვენ გადამუშავების პერიოდში შევაბიჯეთ. ინდუსტრიულმა და ტექნოლოგიურმა რევოლუციამ შესაძლებელი გახადა „ნაწარმის“ ინდუსტრიალიზაცია და საკვებისა და ცხოვრების მერკანტილიზაცია.¹⁴

ბოლო ხანებში ჩატარებული კვლევის საშუალებით უკვე შესაძლებელია, მივყვეთ კოლონიური მატრიცის სხვადასხვა ეტაპსა და ტრანსფორმაციების კვალს უკანასკნელი 500 წლის განმავლობაში, მის თითოეულ სფეროსა და ურთიერთდამოკიდებულების ორმხრივ მიმართებას. მოვიყვანოთ მაგალითებს, რომლებიც სხვაგანაც მოვიშველიე.¹⁵

პირველი, კოლონიურობის ლოგიკამ (ანუ იმ ლოგიკამ, რომელიც მატრიცის სხვადასხვა სფეროს აკავშირებდა) თანმიმდევრული და კრებსითი ეტაპები გამოიარა, რომლებიც მოდერნულობის რიტორიკაში პოზიტიურად წარმოჩინდა: განსაკუთრებით, ხსნის, პროგრესის, განვითარების, მოდერნიზაციის და დემოკრატიის თვალსაზრისით. საწყისი ეტაპი მოდერნულობის რიტორიკაში ხსნას მოიაზრებდა. ხსნა კონცენტრირებული იყო ქრისტიანობაზე მოქცევით სულების ხსნაზე. მეორე ეტაპი მოიცავდა არა-ევროპელების სულების კონტროლს ევროპის ფარგლებს გარეთ ცივილიზატორული მისიის მეშვეობით და ახლადდმოცენებულ ერ-სახელმწიფოებში სხეულების მართვის იმგვარი ტექნიკების წყებით, რომელსაც ფუკო ბიოპოლიტიკას უწოდებდა. ამგვარად, კოლონიურობა იყო (და კვლავაც

¹⁴მაგ., იბილეთ Castells, *The Rise of the Network Society*.

¹⁵Mignolo, *“(Post) Occidentalism, (Post) Coloniality, and (Post) Subalternity”*; Mignolo, *Local Histories/Global Designs*; Mignolo, *“Delinking Epistemology.”* The last appeared in *Reartikulacija*, an art project of the group Reartikulacija (Marina Gržinić, Staš Kleindienst, Sebastjan Leban, and Tanja Passoni).

არის) ბიოპოლიტიკის დაკარგული ნახევარი. ხსნის რიტორიკისა და კონტროლის ლოგიკის ეს ტრანსფორმაცია ფართოდ გავრცელდა სეკულარული ერი-სახელმწიფოს აღმოცენების პერიოდში. თეო-პოლიტიკა ეგო-პოლიტიკად გარდაიქმნა. მესამე ეტაპი, რომელიც დღემდე გრძელდება, იმ დროიდან დაიწყო, როდესაც კორპორაციებმა და ბაზარმა დომინანტური ადგილი დაიკავეს; ბიოტექნოლოგიამ ჩაანაცვლა ევგენიკა; რეკლამების უწყვეტმა ნაკადმა ტელევიზიაში, ქუჩებში, გაზეთებსა და ინტერნეტში ჩაანაცვლა რადიო. აქედან გამომდინარე, ჯანმრთელი ევროპელი მოქალაქე და ჯანმრთელი უმცირესობა კოლონიებიდან, რომელთა მართვა და კონტროლი XIX საუკუნესა და XX საუკუნის დასაწყისში ევგენიკის მეშვეობით ხდებოდა, ახლა თავიანთი ჯანმრთელობის „მომხმარებელ ანტრეპრენერებად“ აქციეს ფარმაკოლოგიასთან შეკრული ბიოტექნოლოგიის გამოყენებით. ყოფილი პრეზიდენტის, ჯორჯ უოკერ ბუშის ცნობილი დაჟინებული მოთხოვნა, მომხდარიყო ჯანმრთელობის დაზღვევის პრივატიზაცია, რათა თითოეული მოქალაქე გამხდარიყო კერძო ანტრეპრენერი, ფარმაკოლოგიური და ბიოტექნოლოგიური „განვითარების“ მომხმარებელი, მშვენივრად არის დოკუმენტირებული, ფაქტებითა და არგუმენტებით გამყარებული, ნიკოლას როუზის მიერ აღწერილთვით ცხოვრების პოლიტიკაში.¹⁶ სხეულების კონტროლისა და მოქალაქეების ჯანმრთელობის მომხმარებლებად გადაქცევის (რაც, თვით ცხოვრების პოლიტიკა უფროა, ვიდრე ბიოპოლიტიკა) კორპორაციული ეტაპის ერთი-ერთი შედეგი ისაა, რომ მან „სამედიცინო მაფია“ წარმოშვა. განვითარებულ ქვეყნებში თვით ცხოვრების პოლიტიკის ეტაპი საკმაოდ განსხვავებულია. აქ შეუძლებელია მოდერნულობის განვითარებისაგან გამიჯვნა, როგორც ეს ვანგ ჰუის ეპიგრაფში ვნახეთ. როუზი, ხან სინანულით, ხანაც ორაზროვნად, აღიარებს, რომ თვით ცხოვრების პოლიტიკა, ძირითადად, განვითარებულ ქვეყნებში ხორციელდება; ანუ, უმცირესობაზე, დასავლეთ ევროპისა და აშშ-ის ელიტური საშუალოკლასის მომხმარებელზეა გათვლილი. დანარჩენი სამყაროსთვის (თითოეული ქვეყნის ვესტერნიზაციის ციკლში ჩართული ელიტის გარდა) ეს გარდაქმნა მოხდა ცივილიზაციის ეტაპიდან განვითარებამდე: ხსნა ქრისტიანობისა ან დასავლური ცივილიზაციის მიღების მეშვეობით, რომელიც ეკონომიკურ განვითარებად გარდაიქმნა, რაც ისეთი დასავლური ეკონომიკური პრინციპების აღიარებას გულისხმობდა, როგორცაა ვაშინგტონის კონსენსუსი.

¹⁶Rose, *The Politics of Life Itself*.

მეორე, ეპისტემოლოგიის სფეროში კოლონიურობის საფუძველს თეოლოგია, ანუ ცოდნის თეო-პოლიტიკა წარმოადგენდა. სეკულარიზმმა ჩაანაცვლა ღმერთი, როგორც ცოდნის გარანტი, ადამიანი და რაციონალობა ღმერთის ადგილას მოათავსა და ეგოს ცენტრალიზება მოახდინა. შემდგომ, თეო-პოლიტიკა (რომლის საზრუნავსაც წარმოადგენდა სულის და არა სხეულის კონტროლი) ჩაანაცვლა ეგო-პოლიტიკამ (ყოველსმომცველმა კოსმოლოგიამ, რომლსაც ბიოპოლიტიკა ეფუძნება), მაგრამ, საბოლოოდ, მათ ძალები გააერთიანეს, რათა კოლონიური მატრიცის ეპისტემური და პოლიტიკური კონტროლი შეენარჩუნებინათ. ამას ნათლად ხედავდა კარლ შმიტი: პოლიტიკური თეოლოგია, ამბობდა შმიტი, არის არა მეტაფიზიკური საკითხი, არამედ საფუძვლიანი სტრუქტურა, რომელიც ცოდნის, ხედვის და ინსტიტუციონალური ფორმირების კატეგორიებს ეფუძნება.¹⁷ ტექნოლოგიურმა რევოლუციამ და კორპორაციულმა ღირებულებებმა, რომლებიც დასავლეთ ევროპასა და შეერთებულ შტატებში (იაპონიას ცოტა ხნით არ შეეხებოდა) პრიორიტეტულად იყო მიჩნეული, თავად მენეჯმენტი აქცია სოციალური ცხოვრებისა და ცოდნის ძირითად ცენტრად. კორპორაციული ღირებულებები ნაყოფიერებას მოითხოვს - რაც უფრო მეტს აწარმოებ, და მეტ მოგებას იღებ, მით უფრო ბედნიერი უნდა იყო. ტექნოლოგიამ გამოწვრთნა საკუთარი ექსპერტები, რომელთაც იმისთვის უხდინან ფულს, რომ „გააუმჯობესონ“ ნებისმიერი რამის ტექნოლოგიური მენეჯმენტი. სწავლა-განათლების შემთხვევაში, ტექნოლოგიური რევოლუცია ქმნის ახალი ტიპის სუბიექტს, რომლის „ცოდნაც“ ის არის, რომ თავად „ცოდნის“ შეფუთვას დაუთმოს დრო, იმ ტექნოლოგიური შესაძლებლობების მიხედვით, რომელსაც მენიუ სთავაზობს. „ტექნოლოგიური აზროვნება“ იკავებს ზოგადად აზროვნების, ფილოსოფიის მსგავსი დისციპლინებისა და ყველა სახის ცოდნის ფილოსოფიური ასპექტის ადგილს, ხოლო ყოველივე ზემოთ ჩამოთვლილი დაიყვანება შესაძლებლობების ტექნოლოგიურ შეფუთვაზე. მაგრამ ეს მხოლოდ გლობალური მოსახლეობის მცირე პროცენტს ეხება: მოსახლეობას, რომელსაც აქვს ეკონომიკური და ენერგორესურსებზე წვდომის „პრივილეგია და უპირატესობა“, რაც მათ საშუალებას აძლევს, „დატკბნენ“ ტექნოლოგიებით. მსოფლიოს მოსახლეობის დაახლოებით 80 %-ს ტექნოლოგიებზე ხელი არ მიუწვდება და საკითხავია, საერთოდ ექნებათ, თუ არა შესაძლებლობა, ისარგებლონ ტექნოლოგიური მენიუთი მომავალში. ნუთუ ყოველთვის გამოირიცხება ეს 80 %? თუ, ეს 80

¹⁷Schmitt, *Political Theology*.

% გააცნობიერებს, რომ თავად წარმოადგენს პლანეტის მოსახლეობის უმრავლესობას და შეძლებს შექმნას ისეთი სამყარო, სადაც ტექნოლოგია იქნება ადამიანის სამსახურში და არა პირიქით? ეს დეკოლონიური განათლების პირველი ეტაპი იქნებოდა.¹⁸ ამასობაში კი, რევესტერნიზაცია (იხ. I თავი) იმას მოასწავებს, რომ ადამიანები კვლავ ტექნოლოგიების სამსახურში დარჩებიან და, შესაბამისად, გაგრძელდება ძალაუფლების კოლონიური მატრიცის (CMP) კვლავწარმოება.¹⁹

დავიწყე რა კოლონიურობის ლოგიკასთან დაკავშირებული ორი მოვლენის რეტროსპექტული განხილვით, შევქმენი ამ ლოგიკის სტრუქტურის სქემა და მოვიყვანე მისი ისტორიული საფუძვლისა და ტრანსფორმაციის რამდენიმე მაგალითი - უკანასკნელი 500 წლის განმავლობაში დასავლური ცივილიზაციის ჩასახვისა და იმპერიული ექსპანსიის ისტორიების მოშველიებით. რა თქმა უნდა, ვამტკიცებ, რომ სწორედ ძალაუფლების კოლონიური მატრიცაა დასავლური ცივილიზაციის ძირითადი, ფუძემდებლური სტრუქტურა. ახლა მოვიხმობ უფრო კონკრეტულ დეტალებს იმ სფეროებიდან, სადაც კოლონიურობის ლოგიკა მოქმედებს. შესაძლებელია არაერთი ისტორიულ-სტრუქტურული საკვანძო წერტილის იდენტიფიცირება, რომელთა არეალშიც მოვახერხებთ თითოეული საკვანძო წერტილის იერარქიული სტრუქტურის განხილვას. ჰეტეროგენული ისტორიულ-სტრუქტურული საკვანძო წერტილების კიხანოსეული კონცეპტის გაგება შესაძლებელია მდგომარეობად, რომელშიც ნებისმიერი პუნქტების წყვილი შესაძლოა ორი ან მეტი გზით უკავშირდებოდეს ერთმანეთს. თუ პედაგოგიურ ფორმულას გამოვიყენებთ, შეიძლება ითქვას, რომ ისტორიულ-სტრუქტურული საკვანძო წერტილები ჰეტერარქიულია. მაგრამ, ამის სათქმელად, ჰეტერარქიის დეკოლონიზება უნდა მოვახდინოთ (რომელიც უნივერსალური გაგებით არის განსაზღვრული) და უნდა გავიაზროთ ჰეტერარქიები, რომლებსაც კოლონიური და იმპერიული განსხვავებები კვეთს. ამას თუ მოვახერხებთ, დეკოლონიზებული ჰეტერარქია გარდაიქმნება ჰეტეროგენულ ისტორიულ-სტრუქტურულ

¹⁸ამ წუთას, როდესაც კიდევ ერთხელ გადავხედე ხელნაწერის რედაქტირებულ ვერსიას, ბოლივიაში *Ley Educativa Avelino Siñani y Elizardo Pérez* (საგანმანათლებლო კანონი) მიიღეს. დოკუმენტში არაერთხელ მკაფიოდ არის აღნიშნული, რომ ეს პლურინაციონალური სახელმწიფოს დეკოლონიური კანონია, http://iicyt.fcyt.umss.edu.bo/download/ariel/boletin/nueva_ley_ASEP.pdf.

¹⁹ზემოაღნიშნული (შენიშვნა 18) განათლების კანონის საპირისპიროდ, დავოსის უნივერსიტეტი და საერთოდ, კორპორაციული უნივერსიტეტი წარმოადგენს განათლების რევესტერნიზაციის და CMP-ის კვლავწარმოების ნათელ მაგალითს. იხილეთ, Mignolo, "The end of the University . . .", <http://publicuniversity.org.uk/2010/11/23/the-end-of-the-university-as-we-know-it>.

საკვანძო წერტილებად, რომლებსაც კოლონიური და იმპერიული განსხვავებები კვეთს.²⁰ ამგვარად, ჩვენ შევცვალეთ ეპისტემური რელიეფი, რათა უფრო სიღრმისეულად აღვწეროთ კოლონიური მატრიცა, როგორც ლოგიკური სტრუქტურა, რომელიც დასავლური ცივილიზაციის მთლიანობას უსვამს ხაზს; ეს არის მართვის ლოგიკა, რომელიც გასცდა იმ აქტორებს, რომლებმაც ის შექმნეს და გამართეს. ამასთანავე, გარკვეულწილად, სწორედ კოლონიური მატრიცა მართავს ამ აქტორებს და გვმართავს ჩვენ, ყველას. ჩვენ, ყველანი, ამ მატრიცაში ვართ მოქცეულები, თითოეული საკვანძო წერტილი ურთიერთკავშირშია ყველა სხვასთან; შეუძლებელია, დაკვირვების საგანი, რომელიც ამ მატრიცის ფარგლებს გარეთ მდებარეობს და ვერ იქცევა დაკვირვების საგნად, ამ მატრიცას დააკვირდეს და აღწეროს ის - ეს დამკვირვებელი შესაძლოა, ან ქრისტიანული თეოლოგიის ღმერთი იყოს, ან სეკულარული რაციონალიზმის სუბიექტი.

ვუბრუნდები ჰეტეროგენულ ისტორიულ-სტრუქტურულ საკვანძო წერტილებს, რომლებითაც ჰეტერარქია ჩავანაცვლე და ეპისტემური რელიეფი შევცვალე. ჯერ ამ საკვანძო წერტილებს ჩამოვთვლი და შემდეგ, რამდენიმე მაგალითს მოვიყვან მათი ურთიერთდამოკიდებულების საილუსტრაციოდ. რიგითობა, რომლითაც მე მათ წარმოვადგენ შესაძლოა შეიცვალოს, რადგან შეიძლება ზოგი შემეკამათოს, რომ ეკონომიკა და კლასობრივი ურთიერთობები წარმოადგენს საზოგადოებრივი იერარქიების საფუძველს. ხოლო სხვების აზრით, რასობრივი კლასიფიკაცია, განსაკუთრებული სუბიექტურობა და ცოდნის კონტროლი ამგვარი იერარქიის არსებობის შესაძლებლობას ქმნის, კოლონიური და იმპერიული განსხვავებების მეშვეობით. დაიმახსოვრეთ, კოლონიური მატრიცა (რომელიც საკუთარ თავს წარმოაჩენს მოდერნულობის რიტორიკაში, რომელიც კოლონიურობის ლოგიკას მალავს) ტოლფასია ბოლო 500 წლის განმავლობაში არსებული დასავლური ცივილიზაციისა, რომელიც ატლანტის ოკეანეზე გაბატონების შედეგად წარმოიშვა, გაფართოვდა და რომელმაც, კოლონიური და იმპერიული განსხვავების ხელდასხმის მეშვეობით, თანდათანობით, სხვა ცივილიზაციები მიიტაცა. ამგვარად, კოლონიური მატრიცა აგებულია და მოქმედებს ურთიერთდაკავშირებული ჰეტეროგენული ისტორიულ-სტრუქტურული საკვანძო წერტილების წყებით. მას განსაზღვრავს “/”, რომელიც ყოფს და აერთიანებს მოდერნულობას/კოლონიურობას, იმპერიულ კანონებს/კოლონიურ წესებს,

²⁰Grosfoguel, “Transmodernity, Border Thinking and Global Coloniality.”

ცენტრს/პერიფერიას, რაც მოდერნული/კოლონიური სამყაროს საფუძველში არსებული გლობალური სწორხაზოვანი აზროვნების შედეგებია (იხილეთ II თავი). მისი ლეგიტიმურობა ეფუძნება, როგორც სხვადასხვაგვარი ცოდნის პრინციპებს, ისე არტიკულაციის მექანიზმს, რომელიც შედგება აზროვნების, სოციალური აქტორებისა და ინსტიტუციების კატეგორიებისგან, რომელთაც აერთიანებთ განათლების კონტინუუმი. დეკოლონიური აზროვნება და ქმედება იწყება იმ დონეებისა და სფეროების ანალიზით, რომლებშიც ამ აზროვნებამ და ქმედებამ დეკოლონიზაციის პროცესსა და კოლონიური მატრიცისგან გათავისუფლების საქმეში შესაძლოა ეფექტიანი შედეგი გამოიღოს.

CMP მოქმედებს ერთმანეთთან დაკავშირებული, ჰეტეროგენული ისტორიულ-სტრუქტურული საკვანძო წერტილების წყებით, რომელთაც კვეთს კოლონიური და იმპერიული განსხვავებები და საფუძველმდებარე ლოგიკა, რომლის მეშვეობითაც, ეს კავშირები ნარჩუნდება: კოლონიურობის ლოგიკით, რომელიც, იმედი მაქვს, კიდევ უფრო ნათელი გახდება წიგნის მომდევნო გვერდებზე. ისტორიულ-სტრუქტურული საკვანძო წერტილები იმის მაჩვენებელია, რომ არავინ არის სხვისგან დამოუკიდებელი, რადგან თითოეული წერტილი უთუოდ დაკავშირებულია ორი ან მეტი განსხვავებული გზის მეშვეობით. კოლონიურობის ანალიზი (დეკოლონიური აზროვნება) გულისხმობს მატრიცის მუშაობის გზების გამოაშკარავებას თავდაუზოგავი შრომით. ხოლო, დეკოლონიური შესაძლებლობა არის ის შეუპოვარი პროექტი, რომელიც ცდილობს, გააქროს მოდერნულობის მირაჟი და დაგვეხმაროს, რომ თავიდავალწიოთ კოლონიურობის ხაფანგს. ისინი ერთმანეთს უკავშირდებიან ლოგიკით, რომელიც წარმოშობს, აწარმოებს, განსაზღვრავს და ინარჩუნებს ურთიერთდაკავშირებულ იერარქიებს. ამიტომაც, საუბარს ვიწყებ რასობრივი ისტორიულ-სტრუქტურული საკვანძო წერტილით, რომლის ფარგლებშიც კოლონიური და იმპერიული განსხვავებებია მოთავსებული. კოლონიური და იმპერიული განსხვავებები ასევე აყალიბებდნენ პატრიარქალურ ურთიერთობებს, რადგან მოდერნულ/კოლონიურ სამყაროში გენდერი და სქესობრივი იერარქიული ურთიერთობები მნიშვნელოვანწილად დამოკიდებულია რასობრივ კლასიფიკაციაზე. მაგალითად, კოლონიებში თეთრკანიანი ქალი დომინანტურ პოზიციაშია ფერადკანიან მამაკაცთან მიმართებაში. ხოლო, ფერადკანიანი ქალი კოლონიებში მოსალოდნელია, რომ თავის ეთნიკურად ჩაგრულ მამაკაც ამხანაგს უფრო შეუერთდება, ვიდრე მის მჩაგვრელ თეთრკანიან ქალს. მაშინ, მოდი, ჩამოვთვალოთ

ზოგიერთი ისტორიულ-სტრუქტურული საკვანძო წერტილი, იმის გათვალისწინებით, რომ თითოეული წერტილი არ არის უნივერსალური შემთხვევა, მაგრამ თითოეული მათგანი მუდმივად გამოიხატება კოლონიური და იმპერიული განსხვავების მეშვეობით.²¹

1. გლობალური რასობრივი სტრუქტურა, რომლის დასაბამსაც ქრისტიანული ესპანეთი წარმოადგენდა თავისი ორმაგი და თანადროული კლასიფიკაციით: მავრები და ებრაელები ევროპაში, ინდიელები და აფრიკელები ატლანტის ოკეანის მიღმა.²²
2. კონკრეტული გლობალური კლასობრივი სტრუქტურა, რომლის ფარგლებშიც უნდა ეარსება შრომის მრავალფეროვან ფორმებს (მონობა, ნახევრად ბატონყმური ურთიერთობა, სახელფასო შრომა, მარტივი საქონელწარმოება და სხვ.) და უნდა მომხდარიყო მათი ორგანიზება კაპიტალის(როგორც ჭარბი ღირებულების წარმოების წყაროს) მიერ, მოგების მიღების მიზნით, მსოფლიო ბაზარზე სხვადასხვა სახის საქონლის გაყიდვით. ეს კონკრეტული გლობალური სტრუქტურა XVI საუკუნიდან აღმოცენდა.
3. შრომის საერთაშორისო დანაწილება ცენტრსა და პერიფერიაში, სადაც კაპიტალი შრომის ორგანიზებას ახდენდა ძალადობრივი და ავტორიტარული ფორმებით.²³ შრომის საერთაშორისო დანაწილებას მხარი დაუჭირა საერთაშორისო სამართლის დაკანონებამ (დე ვიტორია, გროციუსი) XVI და XVII საუკუნეებში.²⁴
4. კოლონიურ ადმინისტრაციებში ინსტიტუციონალიზებული პოლიტიკურ-მილიტარისტული ორგანიზაციების შიდასახელმწიფოებრივი სისტემა, რომელსაც ევროპელი და ამერიკელი მამაკაცები აკონტროლებდნენ (რომლის შედარებაც შესაძლებელია ნატოსთან).²⁵
5. გლობალური რასობრივი/ეთნიკური იერარქია, რომელიც ევროპელ ხალხს არა-ევროპელებთან შედარებით მნიშვნელოვან პრივილეგიებს ანიჭებდა.²⁶ მაშინ,

²¹იქვე.

²²Greer, Mignolo, and Quilligan, *Rereading the Black Legend*.

²³Wallerstein, *The Modern World-System*.

²⁴Anghie, *Imperialism, Sovereignty and the Making of International Law*.

²⁵Wallerstein, *The Capitalist World-Economy*.

²⁶Quijano, “‘Raza,’ ‘Etnia’ y ‘Nación’ en Mariátegui”; Quijano, “Coloniality of Power, Ethnocentrism, and Latin America.”

როდესაც ევროპასა და მსოფლიოს სხვა ნაწილებში პოლიტიკურ-მილიტარისტული ორგანიზაციები იყო გავრცელებული, XVI საუკუნიდან ამ ტიპის ორგანიზაციები საერთაშორისო სამართლის მეშვეობით დამკვიდრდა.²⁷

6. გლობალური გენდერული/სქესობრივი იერარქია, რომელიც მამაკაცებს, ქალებთან შედარებით, პრივილეგირებულ მდგომარეობაში აყენებდა, ხოლო ევროპულ პატრიარქატს, გენდერული ფორმირებისა და სექსუალური ურთიერთობების სხვა ფორმებთან შედარებით, უპირატესობას ანიჭებდა.²⁸ სისტემა, რომელმაც ევროპულ კოლონიებში გენდერული/სექსუალური ურთიერთობების გარდასაქმნელად „ქალის“ კონცეპტი შემოიღო და სქესთა შორის „ნორმალური“ ურთიერთობებისა და „კაცს“ და „ქალს“ შორის იერარქიული განსხვავების დასამკვიდრებლად ეფექტური რეგულაციები დააწესა.²⁹
7. ამასთანავე, კოლონიურმა სისტემამ შექმნა კატეგორიები - „ჰომოსექსუალი“ და „ჰეტეროსექსუალი“ (მაგ., ლას კასასის ცნობილი სამარცხვინო გამოთქმა “el pecadonefando”³⁰), ისევე, როგორც „ქალისა“ და „კაცის“ კატეგორიები. ეს გამონაგონი „ჰომოფობიას“ არარელევანტურს ხდის მაიას, აცტეკების ან ინკების ცივილიზაციების აღწერისას, რადგან ამ ცივილიზაციებში გენდერული/სექსუალური სტრუქტურა განისაზღვრებოდა სხვა კატეგორიებით, რომელთა დანახვაც ესპანელებმა (და ზოგადად, ქრისტიანმა თუ სეკულარულმა ევროპელებმა) ან ვერ შეძლეს, ან უბრალოდ არ ისურვეს ამ კატეგორიების მიღება. ჰომოფობია არ არსებობდა, რადგან ადგილობრივი მოსახლეობა ამ ტიპის კატეგორიებით არ აზროვნებდა.³¹
8. სულიერი/რელიგიური იერარქია, რომელიც ქრისტიანებს არა-ქრისტიანულ/არა-დასავლურსულიერებაზე უპირატესობას ანიჭებდა,

²⁷Anghie, *Imperialism, Sovereignty and the Making of International Law*.

²⁸Garza Carvajal, *Butterflies Will Burn*, 2003; Trexler, *Sex and Conquest*; Segal, *From Moon Goddesses*; Enloe, *Bananas, Beaches and Bases*; Tlostanova, *Gender Epistemologies*; Oyesumi, *Gender Epistemologies*; Oyesumi, *The Invention of Women*.

²⁹Lugones, “*The Coloniality of Gender*”; Lugones, “*Toward a Decolonial Feminism*”; Tlostanova, “*The Janus Faced Empire Distorting Orientalist Discourses*”; Suárez Navaz and Hernández, *Descolonizando el feminismo*.

³⁰“el pecadonefando” - ამორალური ცოდვა(მთარგმნ.შენ.).

³¹Sigal, *Infamous Desire*; Sylvia Marcos, *Taken from the Lips*.

ინსტიტუციონალიზებული იყო ქრისტიანული ეკლესიის გაერთიანებაში; ანალოგიურად, ცოდნის კოლონიურობამ მსოფლიოს მასშტაბით სხვადასხვა ეთნიკური და სულიერი პრაქტიკა თარგმნა „რელიგიად“, გამონაგონად, რომელიც ადგილობრივებმაც მიიღეს (ინდუიზმი, როგორც რელიგია მხოლოდ XVIII საუკუნეში შეიქმნა).³²

9. ესთეტიკური იერარქია (ხელოვნება, ლიტერატურა, თეატრი, ოპერა), რომელიც შესაბამისი ინსტიტუციებით (მუზეუმებით, სახვითი ხელოვნების სკოლებით, ოპერით, პრიალა ქაღალდზე დაბეჭდილი ჟურნალებით, ხელოვნების ნიმუშების მაღალი ხარისხის რეპროდუქციებით) მართავს აღქმას და აყალიბებს გემოვნებას სილამაზისა და ამალღებულის ნორმებში მოქცევით: რა არის ხელოვნება და რა არა, რა უნდა გავითვალისწინოთ და რა გამოვრიცხოთ, რა უნდა დავაჯილდოოთ და რა უნდა უგულვებელვყოთ.³³
10. ეპისტემური იერარქია, რომელიც უპირატესობას ანიჭებდა დასავლურ ცოდნასა და კოსმოლოგიას არა-დასავლურ ცოდნასა და კოსმოლოგიასთან შედარებით, ინსტიტუციონალიზებული იყო გლობალურ საუნივერსიტეტო სისტემაში, საგამომცემლო სახლებსა და „ენციკლოპედია ბრიტანიკას“, როგორც ბეჭდურ, ისე, ონლაინ ფორმატში.³⁴
11. ლინგვისტური იერარქია ევროპულ და არა-ევროპულ ენებს შორის ევროპულს ამჯობინებდა კომუნიკაციისა და ცოდნის/თეორიის წარმოებისათვის; ხოლო არა-ევროპულის, როგორც მხოლოდ ფოლკლორისა და კულტურის (მაგრამ არა ცოდნის/თეორიის) მწარმოებლის, სუბალტერნიზაციას ახდენდა.³⁵
12. „მოდერნული სუბიექტის“ კონკრეტული კონცეპტი, ადამიანის იდეა, რომელიც ევროპული რენესანსის დროს აღმოცენდა, იქცა ადამიანისა და

³²Masuzawa, *The Invention of World Religions*.

³³Kant, *Observations on the Feeling of the Beautiful and the Sublime*; Mignolo, *Learning to Unlearn*; Mignolo, *Aesthesis Decolonial*; Tlostanova, *Contemporary Art as Decolonial Knowledge*.

³⁴Mignolo, *The Darker Side of the Renaissance*; Mignolo, “(Post) Occidentalism, (Post) Coloniality, and (Post) Subalternity”; Quijano, “Coloniality and Modernity/Rationality.”

³⁵Mignolo, “(Post) Occidentalism, (Post) Coloniality, and (Post) Subalternity.”

კაცობრიობის მოდელად, რასობრივი კლასიფიკაციისა და გლობალური რასიზმის ამოსავალ წერტილად.³⁶

მოდის, მაგალითად ავიღოთ ენა, ცოდნა, რასიზმი, მმართველობა და ეკონომიკა, რომლებიც ქმნიან ჰეტეროგენულ ისტორიულ-სტრუქტურულ საკვანძო წერტილებს, რომლებიც გარდაქმნიან საკუთარ თავებს, მაგრამ იმავე მდგომარეობაში რჩებიან და ინარჩუნებენ კოლონიურობის ლოგიკას: კონტექსტი იცვლება, მაგრამ შინაარსი იგივე რჩება (იხილეთ ბოლოსიტყვაობა). ეს საკითხი არაერთხელ განმხილავს წარსულში. კიხანოსეულიმტკიცება, რომ ევროცენტრიზმი არა გეოგრაფიული, არამედ ეპისტემოლოგიური საკითხია, მე გავამყარე ჩემი დაკვირვებით, რომ დასავლური ცოდნა ეფუძნებოდა ორ კლასიკურ ენას (ბერძნულსა და ლათინურს) და ვითარდებოდა ექვს მოდერნულ/კოლონიურ და იმპერიულ ევროპულ ენაზე: იტალიურზე, ესპანურზე, პორტუგალიურზე (რენესანსისა და ადრეული მოდერნულობის/კოლონიურობის ეპოქაში საყოველთაოდ მიღებული ენები), ფრანგულზე, გერმანულსა და ინგლისურზე (სამი საყოველთაოდ მიღებული ენა, რომელიც განმანათლებლობის პერიოდიდან დღემდე დომინირებს).³⁷ ევროცენტრიზმი (როგორც იმპერიული ცოდნა, რომლის დასაბამ წერტილსაც ევროპა წარმოადგენდა) შესაძლოა აღმოვაჩინოთ ან მისი კვლავწარმოება შეიძლება მოხდეს, როგორც კოლონიებსა და ყოფილ კოლონიებში, ასევე, ადგილებში, რომელთაც პირდაპირი კოლონიზაცია არ განუცდიათ (გავრცელების გზები). მაგალითად, ევროცენტრიზმის აღმოჩენა არ გავვიჭირდება კოლუმბიაში, ჩილესა თუ არგენტინაში, ჩინეთში, ინდოეთში, რაც არ ნიშნავს იმას, რომ ეს ქვეყნები მთლიანობაში ევროცენტრულია. რა თქმა უნდა, არა. არავინ ამტკიცებს, რომ ბოლივია, მთლიანობაში, ევროცენტრულია. თუმცა, შეუძლებელია იმის უარყოფა, რომ პოლიტიკურად და ეპისტემურად ევროცენტრიზმის კვალი ნამდვილად არსებობს ბოლივიაში, როგორც მემარცხენეებში, ისე მემარჯვენეებში. იგივე შეიძლება ითქვას ჩინეთზეც. ძნელი იქნება ვინმეს დარწმუნება იმაში, რომ ჩინეთი ევროცენტრული ქვეყანაა, თუმცა ვერავინ უარყოფს, რომ ევროცენტრიზმის კვალი იქაც არსებობს. ლინგვისტური იერარქია, რომელსაც ევროცენტრიზმი ემყარება (და რომელიც თამაშგარეთ ტოვებს არაბულს, ჰინდის, რუსულს, ურდუს, აიმარას, კეჩუას, ბამბარას, ებრაულს და ა.შ.) ცოდნას

³⁶Quijano, "Coloniality of Power, Ethnocentrism, and Latin America"; Wynter, "ToQuijano, "Coloniality of Power, Ethnocentrism, and Latin America"; Wynter, "Towards the Sociogenic Principle."

³⁷Mignolo, "(Post) Occidentalism, (Post) Coloniality, and (Post) Subalternity."

აკონტროლებს არამხოლოდ თავად ენების დომინაციით, არამედ კატეგორიებით, რომლებსაც აზროვნება ეფუძნება. აქედან გამომდინარე, მიჯნის ეპისტემოლოგია აღმოცენდება მოდერნული/კოლონიური სამყაროს გარე მხრიდან (არა მის ფარგლებს მიღმა, არამედ იმ გარე მხრიდან, რომელიც შიდას, ქრისტიანული ევროპის იდენტობის შექმნისას გამოიგონეს), სხეულებიდან, რომლებიც ჩაჭედილია იმპერიულ ენებს და იმ ენებსა და აზროვნების კატეგორიებს შორის, რომლებიც უარყოფილი და გაძევებულია იმპერიული ცოდნის ტაძრიდან. თუ დავიწყებთ იმის კვლევას, როგორ ჩაისახა ესთეტიკა (და როგორ იცავდნენ მას), ან როგორი იყო სახელოვნებო პრაქტიკა XVIII საუკუნეში, ვნახავთ, რომ ენების იერარქია ცოდნის, ხელოვნების და ლიტერატურის იერარქიასთან შეთანხმებულად მოქმედებს. რენესანსის შემდგომ, ლიტერატურა და მხატვრობა შეკავშირებული იყო „გამოხატულების“ კონცეპტით და „სიტყვებსა და საგნებს“ შორის არსებული პირდაპირი კავშირის (როგორც ფუკო განმარტავს) რწმენით. შესაბამისად, ლიტერატურა და მხატვრობა ადგენდა წესებს, რომელთა მიხედვითაც უნდა განგვესაჯა წერილობითი გადმოცემა და ვიზუალური ასახვა არა მხოლოდ ევროპაში, არამედ, უმთავრესად, არა-ევროპულ სამყაროში. ცხადია, რომ ხელოვნება და ლიტერატურა XV საუკუნის იტალიაში უკვე ყვაოდა. ეს უკავშირდებოდა იტალიის ეკონომიკურ კეთილდღეობას, რომელიც სამ ფინანსურ და კომერციულ ქალაქს ეფუძნებოდა: ფლორენციას, ვენეციას და გენუას. ამ საფუძველმა გადაწყვეტი როლი ითამაშა XVI საუკუნეში, როდესაც ევროპელმა ადამიანებმა და ინსტიტუციებმა ამერიკაში დაიწყეს ფეხის მოკიდება, უნივერსიტეტების დაარსება და ცოდნის სისტემის ჩამოყალიბება, ინდიელების გაწვრთნა ეკლესიების მოსახატად და სახელოვნებო პრინციპებისა და პრაქტიკის დაკანონება, რაც უკავშირდებოდა სიმბოლიკასა (მართვის კონტროლის მეშვეობით) და ეკონომიკას (ეკონომიკურ სიმდიდრესა და ხელოვნების მშვენიერებას შორის არსებული თანაზიარი ბრალეულობით). XVII საუკუნიდან მოყოლებული, კოლონიები ევროპას „ნედლი მასალებით“ ამარაგებდა იშვიათი ნივთების მუზეუმების (Kunstkamera) დასაარსებლად, რომელთაც მოგვიანებით არა-ევროპული სამყაროდან მიწოდებული ხელოვნების ნიმუშები გამოაცალკევებს (ანთროპოლოგიისა და ბუნების ისტორიის მუზეუმები) ხელოვნების (რენესანსის ეპოქიდან მოყოლებული, ძირითადად ევროპული ხელოვნების) მუზეუმებისაგან.

შემდგომი თავების მიმოხილვა

I თავი აყალიბებს ძირითად ხაზს, იმ ხუთ ტრაექტორიას, რომლებიც შემდგომი ათწლეულების და, შესაძლოა, მთელი XXI საუკუნის განმავლობაშიც, გლობალური მომავალის ფორმირებაში შეიტანენ წვლილს. ამ ხუთი ტრაექტორიის ჩემული განსაზღვრებაა: რევესტერნიზაცია, მემარცხენეობის ორიენტაციის შეცვლა, დევესტერნიზაცია, დეკოლონიურობა ან დეკოლონიურიშესაძლებლობა, სულიერება ან სულიერიშესაძლებლობა. მე არ ვეძებ გამარჯვებულს. ეს ტრაექტორიები და შესაძლებლობები თანაარსებობენ და გააგრძელებენ არსებობას კონფლიქტური ან/და დიპლომატიური ურთიერთობების დროს. ზოგიერთი თავსებადია, ზოგიერთი კი - არა. მე იმას ვამბობ, რომ აღარ არსებობს და შეუძლებელია იარსებოს ერთმა გამარჯვებულმა. კრიტიკული წერტილის მიღწევის ორი მაგალითია „ტერორიზმი“ და “Wikileaks“-ი და ეს კრიტიკული წერტილი იმის მაჩვენებელია, რომ ამჟამად სამყაროში აღარ მოიძებნება ადგილი ერთადერთი და განუმეორებელი ტრაექტორიისათვის, რომელიც სხვა დანარჩენს განაგებს. *აბსოლუტურმა ძალაუფლებამ (Imperium)* თავისი გზა გალია, ყალიბდება გლობალური მომავალი, რომლის ფარგლებშიც მრავალი ტრაექტორია და შესაძლებლობა იქნება ხელმისაწვდომი; თუმცა, მომავალში არ მოიძებნება ადგილი ისეთი შესაძლებლობისათვის, რომელიც პრეტენზიას განაცხადებს იმაზე, რომ თავად არის ერთადერთი. დეკოლონიური შესაძლებლობა არ ცდილობს ამ მიზნის მიღწევას. ის უბრალოდ შესაძლებლობაა, რომელიც გვამცნობს რა საკუთარ არსებობას, ნათელს ჰფენს იმას, რომ სხვა დანარჩენებიც ასეთივე შესაძლებლობებია და არა ისტორიულად უცვლელი ჭეშმარიტება, რომელიც ცეცხლითა და მახვილით უნდა გავრცელდეს. ერთი წინადადებით რომ ვთქვათ, ზაპატისტას პოლიტიკური ტრაქტატი სწორედ ამას გულისხმობს: სამყარო, რომლის ფარგლებშიც სხვა მრავალი სამყარო თანაარსებობს. II და III თავები მიმოხილავს დეკოლონიურ აზროვნებას, დეკოლონიურობის ისტორიულ საფუძველს და დეკოლონიურ შესაძლებლობას. ორივე თავი სიღრმისეულად განიხილავს ცოდნის გეო-პოლიტიკისა და სხეულის პოლიტიკის შეპირისპირებას ცოდნის თეო-პოლიტიკასა და ეგო-პოლიტიკასთან (ანუ, მოდერნულ/იმპერიულ ცოდნასთან). IV და V თავები გვთავაზობს მოდერნულობის რიტორიკისა და კოლონიურობის ლოგიკის ორი ძირითადი კონცეპტის დეკოლონიურ წაკითხვას: რენესანსმა შუა საუკუნეებისა და ანტიკურობის „გამოგონებით“ დროის

კოლონიზება მოახდინა, რითაც საკუთარი თავის გარდაუვლად ისტორიის საწყისებთან მოთავსებით, ასპარეზი შეამზადა ევროპისთვის, რათა ის სამყაროს ცენტრი გამხდარიყო. ჰეგელმა ესნარატივისაბოლოოდ შეაჯამა, როდესაც მთავარი გმირი, სული, აღმოსავლეთიდან დასავლეთისკენ წამოიყვანა და საბოლოოდ, მოგზაურობა გერმანიაში, ევროპაში, ანუ სამყაროს ცენტრში დაასრულებინა. მოდერნულობის რიტორიკა ანაცვლებს ადგილისა და დროის ადრინდელ მსგავს კონცეპტებს, დედამიწის სხვა მრავალ „პირველ“ ნომოსს: ადრე პეკინი წარმოადგენდა შუა სამეფოს, ისევე როგორც იერუსალიმი, და შემდგომში მექა და მედინა - ისლამისათვის; კუსკო - ინკებისათვის; ტენოჩტიტლანი - აცტეკებისათვის. IV თავი უღრმავდება კოლონიურობას და დროის კოლონიზაციას - ანუ დასავლურ დროს. თუ რენესანსმა „გამოიგონა“ შუა საუკუნეები და ანტიკურობა და საკუთარი წარსულის კოლონიზაციის მეშვეობით კოლონიურობის ლოგიკა დაამყარა (და შეინარჩუნა ის, როგორც საკუთარი ტრადიცია), განმანათლებლობამ (და ბრიტანელების მზარდმა გავლენამ) „გამოიგონა“ გრინვიჩი, გადააკეთა კოლონიურობის ლოგიკა და მოახდინა სივრცის კოლონიზაცია გრინვიჩის, როგორც გლობალური დროის ათვლის წერტილის, საშუალებით. V თავი იკვლევს კოლონიურობას (ლოგიკას) და სივრცის კოლონიზაციას (დაკანონებას) იმანუელ კანტის „გეოგრაფიაში“. ის ასევე ეფუძნება ჩემი წიგნის - „რენესანსის ბნელი მხარე“ V და VI თავებს, სადაცადრე დროის კოლონიზაცია განვიხილეთ. მაშინ, როდესაც კანტი კითხულობდა ლექციებს გეოგრაფიის შესახებ (XVIII საუკუნის მეორე ნახევარში), ის აზრი, რომელსაც ჰეგელი რამდენიმე ათწლეულის შემდეგ ავითარებს, უკვე არსებობდა: გერმანია კანტისა და ჰეგელისათვის წარმოადგენდა იმავეს, რასაც კუსკო ტავანტინსუიუს ფორმირებაში, ან პეკინი შუა სამეფო ჩინეთის დინასტიურ სტრუქტურაში. სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, გერმანია ევროპის კუსკო და პეკინი გახლდათ. კანტმა და ჰეგელმა საკუთარი პოზიციისაგაიმყარეს *ნულოვანი წერტილის (zero point)* ეპისტემოლოგიის სეკულარიზაციაში (იხილეთ II და III თავები): დამკვირვებლები, რომლებიც ხეობას მთის წვერიდან აკვირდებიან. ამას *პანოპტიკონი* ხომ არ უნდა ვუწოდო? არ არის აუცილებელი: დეკოლონიურად მე *ნულოვანი წერტილის აღმატებულობაზე*³⁸ (*hubris of the zero point*) ვსაუბრობ. მე განვიხილავ სხვადასხვა ისტორიას, პირობას, მგრძნობელობასა და

³⁸ ნულოვანი წერტილის აღმატებულობაზე საუბრობს კოლუმბიელი ფილოსოფოსი სანტიაგო კასტრო-გომესი. ნულოვანი წერტილის აღმატებულობა დამახასიათებელია ევროცენტრისტული ფილოსოფოსებისთვის და გულისხმობს ხედვას, რომელიც აბსტრაქტული უნივერსალიზმის საფარქვეშ მალავს ათვლის წერტილს, ადგილს, პოზიციას საიდანაც საუბრობს.

ეპისტემოლოგიას, რადგან არ მჯერა კონცეპტების უნივერსალურობის, რომლებიც სასარგებლოა ლოკალური ისტორიების ასახსნელად, თუნდაც, ეს ლოკალური ისტორია მოდერნულობის იდეის და იმპერიული გავრცელების გზების წარმოშობის საწყისი წერტილის ისტორია იყოს. კიდევ ერთხელ, ცოდნის გეოპოლიტიკა და სხეულის პოლიტიკა თანაარსებობს ეგო-პოლიტიკასთან, რომლის ფარგლებშიც ენა და გამოცდილება - პანოპტიკონი - შემოდის კადრში. VI და VII თავებში გრძელდება დეკოლონიური არგუმენტაცია, რომელიც II და III თავებში შემოვიტანე და IV და V თავებში გავაღრმავე. VI თავში, რომელიც ზაპატისტას თეორიულ რევოლუციას შეეხება, ხაზს ვუსვამ *ფიქრის საშუალებით მოქმედებისა და მოქმედების საშუალებით ფიქრის* ერთიანობას, რომელიც აძევებს და ანაცვლებს თეორიასა და პრაქტიკას შორის არსებულ განსხვავებას. ზაპატისტას თავდაპირველი ამბოხების შემდეგ, მრავალი პრობლემური საკითხი გამოიქვლია, თავად მოძრაობაში, მექსიკაში (მაგ., *la otra campaña*³⁹, კარაკოლესის შექმნა, დე ლა დინია რაბიას ფესტივალი და ა.შ.) და მექსიკის გარეთ (ეგო მორალესის მთავრობა, ადგილობრივი მოძრაობა ეკვადორში).⁴⁰ ჩემი მტკიცება არა ისტორიული ან სოციოლოგიური, არამედ თეორიულია. VI თავი ამზადებს ნიადაგს VII თავისათვის, რომელიც კოსმოპოლიტიზმსა და დეკოლონიურ შესაძლებლობას ეხება. მისი არსი გახლავთ ის, რომ, თუ კანტის კოსმოპოლიტიზმი ცენტრიდანულად ჩაისახა (ევროპის მიერ კონსტრუირებული კოსმოპოლიტური სამყარო ევროპისვე წინამძღოლობით), იმპერიული კოსმოპოლიტიზმის ნაცვლად მომავალი ითხოვს დეკოლონიურ კოსმოპოლიტიზმს; აბა, ვინ ჩამოვა მთის წვერიდან ხეობაში, ვინ შეადგენს რუკას? ახალი და კარგი კოსმოპოლიტური წესრიგი? დეკოლონიური კოსმოპოლიტიზმი უნდა გავიაზროთ, როგორც კოსმოპოლიტური ლოკალიზმი, რაც ნამდვილად ოქსიმორონია, მაგრამ ისეთი ოქსიმორონი, რომელიც ახერხებს კანტისეული იმპერიული ხაზის მემკვიდრეობასთან კავშირის გაწყვეტას. კოსმოპოლიტური ლოკალიზმი მონიშნავს გლობალური და პლურივერსალური პროექტების მკავშირებელ რგოლს, რომლის ფარგლებშიც ყველა არსებული ერი-სახელმწიფო და მომავალი ორგანიზაცია, გააძევებს და ჩაანაცვლებს ერი-სახელმწიფოების ამჟამინდელ ფორმებს. ისევე, როგორც ახლად აღმოცენებული პოლიტიკური საზოგადოება

³⁹ *la otra campaña* (ესპ.) – სხვა კამპანია - ზაპატისტას ეროვნულ-განმათავისუფლებელი არმიის პოლიტიკური პროგრამა (მთარგმნ. შენ.).

⁴⁰ იხილეთ Catherine Walsh, *Interculturalidad, estado, sociedad*.

(ორგანიზაციის ნებისმიერი ფორმით) გახდება ჭეშმარიტად კოსმოპოლიტური სამყაროს ნაწილი. ეს გლობალური პროექტი, ერთი ლიდერის გარეშე, G7, G8 და G20-ის გარეშე, კანტის საპირისპიროდ, უნივერსალური კი არა, პლურივერსალური იქნება.

ბოლოსიტყვაობა შეჯამებაცაა და ამავდროულად მასში დეკოლონიური შესაძლებლობისა და პლანეტარული საზოგადოებრივი წესრიგის მიმართ გზის გახსნის მცდელობაცაა მოცემული. პლანეტარული საზოგადოებრივი „წესრიგები“ ეფუძნებიან პლურივერსალობას, როგორც უნივერსალურ პროექტს, როგორც ამას VI და VII თავებში ვამტკიცებ, და არა „გლობალურ საზოგადოებრივ წესრიგს“ (კეთილდღეობის სახელმწიფო და უნივერსალური საზიარო რესურსები), რომელიც იქნებოდა მონოცენტრული, უნივერსალური და მხარს დაუჭერდა იმპერიულობის ობიექტურობასა და შეუვალჭეშმარიტებას. ეს წანამძღვარი გადამწყვეტი მნიშვნელობისაა ჩემი მტკიცების გასაგებად, რადგან, თუ ჩემი მტკიცების კითხვისას, მოდერნულობის მიერ შექმნილი მოლოდინი გექნებათ (მემარცხენე ან მემარჯვენე პერსპექტივიდან) - რომ გლობალური წესრიგი აუცილებელია და რომ გლობალური წესრიგი ერთ პროექტთანაა გაიგივებული - მაშინ, თქვენ აცდებით მთავარ აზრს და არასწორ ინტერპრეტაციას გააკეთებთ. გლობალური წესრიგი, რომელსაც ვემხრობი, პლურივერსალურია და არა უნივერსალური. ეს კი იმას ნიშნავს, რომ პლურივერსალობა უნდა მივიღოთ, როგორც უნივერსალური პროექტი, რომელიც ყველა განსხვავებულმა შესაძლებლობამ უნდა მიიღოს. მისი მიღება კი მხოლოდ იმას მოითხოვს, რომ საკუთარი თავები, როგორც ადამიანებმა, ისე სახელმწიფოებმა და ინსტიტუტებმა უნდა ჩავაყენოთ მდგომარეობაში, რომელშიც, როგორც ოტობა კაგოანე ამბობდა, არცერთ ადამიანს არ აქვს უფლება ძალა იხმაროს ან იბატონოს მეორეზე. როგორი მარტივია და თან როგორი რთული. ამ მიმართულებით რომ ვიმოდრაოთ, საუბრის პირობები უნდა შევცვალო. არამხოლოდ შინაარსის, არამედ საუბრის პირობების შეცვლა ნიშნავს დეკოლონიურ აზროვნებასა და ქმედებას. გასაკეთებელი კიდევ ბევრია, მაგრამ მზარდი გლობალური პოლიტიკური საზოგადოება მიგვანიშნებს, რომ დეკოლონიური შესაძლებლობები უფრო და უფრო სწრაფად გაიზრდება და ამგვარად, ისხელს შეუწყობს იმ გზის დასასრულის ახალი რუკის შედგენას, რომლისკენაც დასავლური ცივილიზაცია და ძალაუფლების კოლონიური მატრიცა

მიგვიძღოდა.⁴¹ დეკოლონიური შესაძლებლობების მიზანი ძალაუფლების ხელში ჩაგდება კი არის, არამედ აზროვნებისა და ქმედების მეშვეობით ნათელის მოფენა იმისათვის, რომ შეუძლებელია სხვადასხვა გლობალურიმომავალი განიხილებოდესერთ გლობალურ მომავლად, სადაც მხოლოდ ერთი შესაძლებლობა იარსებებს; ბოლოს და ბოლოს, როდესაც მხოლოდ ერთი შესაძლებლობაა ხელმისაწვდომი, „შესაძლებლობა“კარგავს თავის მნიშვნელობას.

⁴¹Google-ის საძიებო სისტემა სიტყვების - „დეკოლონიური, დეკოლონიურობა, ცოდნის დეკოლონიზაცია“ მოძიებისას ბოლო ხუთი წლის განმავლობაში უამრავ ახალ შენატანს გვიჩვენებს. „დეკოლონიურობაზე“აქამდე ბევრი არაფრის მოძიება იყო შესაძლებელი. სამეცნიერო ტენდენცია „პოსტკოლონიურობისკენ“ იხრებოდა, განსაკუთრებით ამერიკის შეერთებულ შტატებში. ყოფილ მესამე სამყაროში, ინდოეთის გამოკვლებით, პოსტკოლონიურობადიდად არ არის გავრცელებული - განსაკუთრებით არაბულ-ისლამურ სამყაროში, ცენტრალურ აზიასა და კავკასიაში, ან, თუნდაც სამხრეთ აღმოსავლეთ აზიაში, სამხრეთ და ცენტრალურ ამერიკასა და კარიბებზე.